

PŘESNOST DATACE MEDIÁLNĚ ZNÁMÝCH VEŘEJNÝCH UDÁLOSTÍ¹

// Dating Accuracy of Well-Known Public Events

Aleš Neusar

Jana Hoferková

Stanislav Ježek

Masarykova univerzita, Brno

ABSTRACT

The study examines the accuracy of dating of public events from 2005 to 2008 and explores the properties of events that would enable them to function as temporal landmarks. The accuracy of public-event dating is usually not high even when the events were directly experienced by the respondents. There are only a few events comparable in their impact to the Velvet revolution or the split-up of Czechoslovakia so that they could become a temporal landmark. Nevertheless, each year there are many events which are both important and heavily covered by the media. The study focuses on events from 2006 and 2007 (and several events from 2005 and 2008 are added). Data were gathered via online questionnaire (N = 250; 34 % male). Respondents' task was to date (or estimate) the month and year for all 35 events and to freely recall events from this period. Respondents knew all events took place within the period of 2005–2008. Analysis focuses on two types of predictors of dating accuracy—event characteristics and participants' individual characteristics. More accurately are dated those events containing the temporal schema for both month and year (i.e., periodically repeated national votes) and culminating events. More accurate are those people who evaluate their dating memory as better, people with interest in public events (e.g., sport events) and people who have a personal association with the events.

KEY WORDS

event dating – public event – date estimate – date recall – temporal schema – landmarks – media

Média i další informační zdroje nás denně atakují bezpočtem událostí s cílem upoutat naši pozornost. Přesto většinu událostí ani nezaznamenáme a i ty, které nás zaujaly, obvykle rychle zapomeneme. Jak poukazuje T. H. Eriksen (2001: 17), důležitou schopností se dnes oproti minulosti stává „ochrana před 99,99 procenty nabízených informací, které nechceme“ a ne nedostatek informací či popřípadě schopnost si je zapamatovat.

I přes tuto informační záplavu se po letech najdou události, jež si pamatujeme velmi dobře. V této práci se zaměříme pouze na veřejné události, u kterých se dá předpokládat, že si je pamatuje většina dospělé populace v České republice a byla jim věnována velká mediální pozornost. Pod slovem „pamatovat“ obvykle rozumíme vědět, „co se stalo“. Tomuto aspektu se věnovalo velké množství výzkumů, které zjišťovaly například

1 Vznik této studie byl podpořen grantem MŠMT ČR MSM 0021622406 *Psychologické a sociální charakteristiky dětí, mládeže a rodiny: vývoj osobnosti v době proměn moderní společnosti.*

úroveň zkreslení vybavení události v souvislosti s časem (Wicks 1995) či vliv samotného média na zapamatování události (Katz – Adoniová – Parnessová 1977; Snoeiijer – de Vreese – Semetková 2002).

Méně výzkumů (např. Brown – Rips – Shevell 1985; Crawleyová – Pringová 2000) se věnovalo zapamatování *temporálního aspektu události* – kdy se událost stala –, neboť je obvykle méně podstatný. To ilustruje například 53letá respondentka z našeho výzkumu: „Události si pamatuji dobře, mohla bych je komentovat, ale data mi splývají, je to příliš úzké pole působnosti (rozmezí 4 let), v mém věku už rok sem rok tam nehraje roli.“

Přesto je studium datace veřejných událostí z pohledu mediálních studií relevantní hned z několika důvodů: *temporální aspekt patří mezi základní charakteristiky událostí*. Jde o aspekt, kterému bylo věnováno dosud méně pozornosti (Brown – Rips – Shevell 1985; Gaskell – Wright – O’Muirheartaigh 2000). U některých událostí (zejména opakovaných) je datum dokonce *klíčovou charakteristikou*, neboť pomáhá odlišovat podobné události od sebe. Příkladem mohou být parlamentní volby, kdy jednotlivé volby často odlišujeme právě rokem a mluvíme o „volbách 2010“ či „volbách 2006“. Studium datace veřejných událostí mimo jiné přináší také cenný vhled do *datace osobních událostí*, neboť způsob zkreslení je u obou typů událostí podobný a výzkum veřejných událostí je mnohem jednodušší, neboť předem známe datum i mnoho jiných charakteristik a můžeme zadat stejné události různým lidem (Kemp 1988).

V profesích, jež zjišťují data od informátorů (např. žurnalisté, sociologové, orální historikové), je potřeba se někdy doptat na temporální aspekt (např. Kdy se to stalo? Po jaké události se to stalo?). Pokud jde o starší či méně známé události, pak se může stát, že nemáme objektivní zdroj dat a musíme se proto spolehnout na *retrospektivní odhad datace* konkrétním jedincem či jedinci. Pro osoby pracující s těmito odhady je důležité vědět, jak přesní lidé bývají a zda existují rozdíly v dataci vycházející z individuálních charakteristik lidí či samotných událostí, které jsou datovány.

Umět časově zařadit alespoň některé významné veřejné události patří k *všeobecnému vzdělání*, bez kterého je obtížné si vytvořit nezkrácenou *historickou paměť* naší země, která je také nejčastěji vyprávěna chronologicky (Friedman 2004; Kemp 1988).

Znalost data některých událostí je osobně relevantní pro konkrétní lidi, jak poukazuje jedna z našich respondentek: „Kamarádka z Číny musela vyčkávat našeho vstupu do Schengenu, aby nás mohla navštívit v Praze.“ Pro tuto respondentku nebyl vstup do Schengenského prostoru neosobní veřejnou událostí, kterou většina lidí sleduje ve zprávách a po čase zapomene.² Není jistě překvapením, že tuto událost datovala velmi přesně a spletla se pouze o měsíc. Pokud by ale datum této veřejné události nevěděla (či nevěděla datum asociované osobní vzpomínky), mohlo by to být nepříjemné, neboť máme tendenci si *osobní příběhy* vytvářet chronologicky, a k tomu je potřeba, abychom znali datum alespoň těch významnějších událostí, pomocí kterých pak můžeme doplnit datum ostatních událostí dle jejich sekvence, kterou si obvykle pamatujeme relativně přesně (Friedman 2004).

Některé veřejné události hrají významnou roli v dlouhodobé paměti, neboť relevantní osobní i veřejné události *strukturují obsahově i časově paměť*. Pokud někdo například po vstupu do EU začal pracovat ve Velké Británii, může pro něj být vstup do EU spojen s mnoha dalšími osobními či veřejnými událostmi. V případě, že si pamatujeme (či najdeme), kdy naše země do EU vstoupila, umožní tato událost datovat i mnohé jiné události,

2 Na změny k lepšímu (více možností cestování), se navíc zvyká mnohem jednodušeji a tím pádem na ně také snáze zapomeneme.

u kterých bychom na datum nemuseli jinak přijít. V takovém případě můžeme mluvit o *temporálním mezníku* – o události, u které známe přesně datum, tvořící mezník v naší paměti a usnadňující dataci jiných událostí. Temporální mezníky poznáme také podle toho, že je lidé používají v běžné konverzaci, např. „to bylo před revolucí“, „tam jsme jeli až po vstupu do EU“.

V nedávné historii naší země se stalo pouze několik událostí, u kterých se dá předpokládat, že většina lidí, co tuto událost zažila či o ní alespoň slyšela, bude znát její přesnou dataci a událost bude sloužit jako temporální mezník. Příkladem může být tzv. *sametová revoluce*. V roce 1989 skončil komunistický režim, což je velmi významný předěl pro dospělou populaci v ČR. Ani určení měsíce a dne nebude těžké, 17. listopad je státní svátek, kdy se nepracuje ani neučí. Navíc je 17. listopad 1989 i znalostí, kterou má většina lidí uloženu v dlouhodobé paměti.

Naše empirická studie se zabývá událostmi z let 2005 až 2008 se zaměřením zejména na roky 2006 a 2007. V těchto letech nedošlo k žádné události takového významu, jako je například rozpad Československa či sametová revoluce. V tomto ohledu jde o běžné, nikak se nevymykající období. Naším cílem je zjistit, jak přesně lidé datují známé a mediálně dobře pokryté veřejné události z těchto let a zda můžeme najít účinné prediktory přesnosti datace (například typ události či charakteristiky respondentů).

Veřejnou událostí máme na mysli takovou událost, kterou zná více lidí a jež se netýká jen jednotlivce, jeho nejbližších či lokálních událostí. Mediálně známá událost je pak taková veřejná událost, o níž média referovala a stala se tak všeobecně známou. Dále nás také zajímá, zda se v těchto „běžných letech“ nacházejí události, které slouží (či by mohly sloužit) jako temporální mezník.³

1. Jak lidé určují datum veřejných událostí

Lidé u veřejných událostí preferují spíše relativní čas, čili určení pořadí událostí, neboť je to obvykle jednodušší (Janssen – Chessa – Murre 2006). Jelikož se ale zabýváme přesností datace a hledáním temporálních mezníků, zaměříme se pouze na datum v absolutním časovém formátu, neboť nám umožňuje mnohem přesnější vyhodnocení.

Ačkoliv si lidé u většiny událostí nepamatují datum přímo, v dataci veřejných událostí jsou obvykle mnohem lepší, než kdyby jen hádali. U veřejných událostí, které se staly před více než rokem a zároveň ne příliš dávno, má smysl ptát se na měsíc a rok. Přesnější jednotky (den v týdnu či přesný den) si lidé až na výjimky vůbec nepamatují a ani je nemají z čeho rekonstruovat.

Abychom mohli přijít na datum veřejné události, je nutné si pamatovat, že se událost vůbec stala a odlišit ji od dalších podobných událostí. Pokud je splněna tato podmínka, tak na datum přicházíme obvykle pomocí některé z následujících možností. Tyto strategie se často navzájem kombinují a nemusejí být nutně uvědomované (Friedman 1993; Janssen – Chessa – Murre 2006):

a) Přesná znalost data – datum události je přímo vybaveno z dlouhodobé paměti, specificky ze sémantického oddílu, kde jsou skladovány znalosti (Tulving – Craik 2000; Wheeler – Stuss – Tulving 1997).⁴ V literatuře (např. Friedman 1993) se

3 V článku se nebudeme vůbec zabývat subjektivním prožíváním časového aspektu událostí. Více například Mareš (2010). Článek je zaměřen na prediktory přesnosti datace z mediálního hlediska pouze okrajově.

4 Dlouhodobá paměť se obvykle dělí na *epizodickou* a *sémantickou*. Hlavní rozdíl mezi nimi je v typu informací, se kterými pracuje, a v subjektivním prožívání, kdy sémantické vzpomínky prostě „víme“ (znalosti o světě),

někdy těmto událostem říká, že mají tzv. *časovou visačku* (*time-tagged memories*). Často jde o události, jež jsou cyklickým či jednorázovým veřejným mezníkem (viz dále). Událostí, u kterých si datum pamatujeme přímo, bez nutnosti si vybavovat danou vzpomínku a rekonstruovat datum, je velmi málo, zejména pak u veřejných událostí. Větší množství veřejných událostí si pamatují lidé, kteří to potřebují ke své práci či koníčku. Například redaktoři sportovních zpráv si často pamatují větší množství různých časů a skóre a kdy k těmto sportovním výkonům došlo (Hoferková 2011).

- b) Časová nebo jiná blízkost s jednorázovým veřejným mezníkem** – datum veřejné události je rekonstruováno na základě asociace s jinou událostí. Pamätujeme si například, že se daná událost stala těsně před jinou událostí, u které datum známe. Problémem je, že přesné datum si nepamatujeme u mnoha veřejných událostí (viz bod přesná znalost data). Bylo zjištěno, že pokud asociace s mezníkem existuje, do značné míry zpřesňuje dataci asociovaných událostí. Příkladem může být výbuch sopky St. Helens (Loftusová – Marburger 1983) či teroristický útok na WTC v NY. Glasnerová, Vaart a Belli (2008) upozorňují, že blízkost nemusí být pouze časová. Může jít také o asociaci na základě podobného obsahu vzpomínky, kauzality apod. Jiný typ asociace se může objevit u dvou následujících způsobů datace.
- c) Časová nebo jiná blízkost s cyklickým veřejným mezníkem** – tento způsob datace je velmi podobný předchozímu bodu s tím rozdílem, že cyklických veřejných mezníků, tedy událostí, které se pravidelně opakují a tvoří součást našeho časového schématu (*temporal schema*), je obecně více (Larsen – Thompson – Hansenová 1995). Cyklický veřejný mezník může pomáhat datovat rok. Typickým příkladem pro dataci roku jsou volby do Poslanecké sněmovny ČR (1 x za 4 roky) či olympijské hry (1 x za 4 roky). Dále může jako cyklický mezník pro určitou skupinu lidí fungovat i řada jiných opakujících se událostí. Například pro výtvarníky může být typickým mezníkem pomáhajícím datovat rok *Bienále výtvarného umění v Benátkách* či mezinárodní přehlídka současného umění *Documenta* (1 x za 5 let v německém Kasselu). Jiné cyklické mezníky pomáhají s datací měsíce. Patří sem všechny státní svátky a dny pracovního klidu (Vánoce, 17. listopad), prázdniny, roční období či každoroční festivaly. Datace měsíce je z důvodu velkého počtu cyklických mezníků obvykle o něco jednodušší než datace roku.
- d) Časová nebo jiná blízkost s cyklickým či jednorázovým osobním mezníkem** – toto spojení není příliš časté, ale pokud se vytvoří, může být pro upřesnění datace účinné (viz úvodní příklad se vstupem do Schengenského prostoru). Pomáhají zejména události tematicky blízké, neboť se zvyšuje šance na vznik asociace (Glasnerová – van der Vaart – Belli 2008).
- e) Název události či její popis v sobě obsahují nápovědu** – událost samotná může obsahovat nápovědu, ze které lze rok či měsíc dovodit. Příkladem vodítka

zatímco epizodické vzpomínky si pamätujeme více prožitkově a jde spíše o specifické epizody v určitém místě a čase. Nicméně oba typy paměti spolu úzce souvisí a u většiny sémantických vzpomínek obvykle existuje i korespondující vzpomínka v epizodické paměti (byť velmi slabá) a naopak (Wheeler – Stuss – Tulving 1997).

k dataci měsíce mohou být zimní olympijské hry. Podobnou nápovědu může mít *Czechtek*. Pokud je uvedeno, že šlo o open-air festival, můžeme si dovodit, že se bude konat nejspíše o prázdninách. Vodítek k dataci roku bývá méně, ale také se vyskytují. V hovoru často slyšíme spojení typu „devětaosmdesátý“ či „osmašedesátý“.

- f) **Součást životního období** – podle Williamsové, Conwaye a Cohenové (2008) je životní období jasně ohraničená perioda obsahující události se stejným tématem. Osobní vzpomínky jsou organizovány právě do takovýchto životních období. Tento způsob datace nelze obvykle použít pro datování měsíce, neboť životní období bývají často delší než pár měsíců. Pro dataci roku se ale používají často. Přesnost datace pak záleží na délce životního období – pokud je velmi krátké, lze podle něj datovat poměrně přesně, pokud ne, budeme muset nalézt ještě další nápovědi pro upřesnění našeho odhadu.
- g) **Odhad** – málokdy se stane, že nám některá z výše uvedených strategií nepomůže dohledat dataci události alespoň přibližně. Přesto relativně často využíváme i další heuristické strategie odhadu data (Friedman 1993; Shah – Oppenheimer 2008), kterými se snažíme dataci upřesnit či v případě, že nemáme žádná jiná výše uvedená vodítka, tak podle nich i datujeme. Jednou z možností je dovozovat dataci podle *síly paměťové stopy* (*strength of memory trace*) či odhadování množství času, který od události uplynul (Friedman 1993, 2004). Pokud je vzpomínka méně jasná a pamatujeme si méně detailů, bude nejspíše také starší. To ale neplatí vždy, protože například důležitější události a události, o kterých máme více informací, si pamatujeme lépe a někdy je dokonce kvůli tomu považujeme i za nedávnější (Brown – Rips – Shevell 1985).

2. Přesnost a obtížnost datace veřejných událostí

Přesnost datace můžeme vyjádřit buď jako *absolutní chybu datace* či *chybu datace*, u které znaménko vyjadřuje, zda událost datujeme o daný počet jednotek (měsíců, let) jako starší či mladší. Brown, Rips a Shevell (1985) zjistili, že *průměrná chyba datace* u veřejných událostí od roku 1977 až do poloviny roku 1982 je přibližně rovná nule. Některé události datujeme jako starší a jiné naopak jako nedávnější, ale pokud odhadujeme datum u většího množství různorodých událostí, obvykle se chyby v dataci vzájemně vyruší. Jestliže ale začneme rozlišovat, o jaké události šlo (tamtéž), pak lidé známé události (např. Annie Hall vyhrála cenu Akademie, zemřel Elvis Presley) datují jako nedávnější (o 0,28 roku) a méně známé události podobného typu (např. The Deer Hunter vyhrál cenu Akademie, Freddie Prinze zemřel) naopak jako starší (o 0,17 roku). Sice nejde o velké rozdíly, ale podobné výsledky přináší i výzkum datace autobiografických vzpomínek. Například Rubin a Baddeley (1989) zjistili, že průměrná chyba datace vzpomínek je podobná, ať už jde o krátké období, či období staré šest let. Larsen a Thompson (1995) uvádí, že po čtyřech měsících psaní deníku byla průměrná chyba 0,25 dne (dotazování bylo provedeno hned po skončení čtyř měsíců) a po pětíměsíční pauze to bylo stále pouze 0,19 dne.

Absolutní chyba datace ovšem s časem stoupá (Rubin – Baddeley 1989). Pokud si odmyslíme události nedávné, pak je pokles přesnosti v průměru téměř lineární (Rubin – Wenzel 1996). Bradburn (2010) ovšem upozorňuje, že křivky zapominání se mohou

u různých událostí velmi lišit. V našem vzorku událostí nemáme žádný jasný temporální mezník typu sametové revoluce, a proto můžeme očekávat určitý vliv stáří události na přesnost. Nicméně krátký interval studovaných událostí (v našem případě tři až čtyři roky staré události) spolu s ostatními charakteristikami událostí (například temporální schéma) mohou vliv stáří událostí výrazně omezit, až zrušit.

Správná datace souvisí také s použitou škálou, na které lidé odpovídají. Můžeme odpo- vědět měsíc zcela správně, ale nesprávně rok či naopak (Larsen – Thompson – Hansenová 1995). I když je přesnost datace na různých škálách korelovaná, obvykle jde o velmi ma- lou korelaci či téměř žádnou (tamtéž).

U některých událostí se setkáváme i se systematickým zkreslením datace – tzv. *efek- tem přiblížení či oddálení (forward/backward telescoping)*, což je jev, při kterém je od- had data události systematicky posunut od reálného data směrem dopředu či doza- du (Larsen – Thompson – Hansenová 1995). Například Bachman a O'Malley (1981) si všimli, že středoškolsí studenti udávají četnost požití alkoholu a dalších látek několika- násobně vyšší v nedávných měsících, oproti měsícům starším. Tak velký rozdíl se však nedá vysvětlit několikanásobně vyšší konzumací alkoholu v nedávných měsících, a je proto velmi pravděpodobné, že došlo k efektu přiblížení a studenti zařadili některé star- ší události mezi novější. Dle Larsena, et al. (1995) se efekt přiblížení objevuje převážně u starších událostí (těmi se zabývá i náš výzkum), zatímco velmi nedávné události bývají v čase umísťovány spíše dozadu.

Datace je ovlivněna i mnoha dalšími vlivy, z nichž můžeme vyzdvihnout způsob dota- zování na dataci (Glasnerová – Van der Vaart 2009); vzájemnou interakci mezi tazatelem a respondentem (Vinopal; 2009) či motivaci respondentů a vliv paměti (Neusar 2009).⁵ Jako užitečné se ukazuje systematické využití nápovědí ve formě kalendářů a využití mez- níkových událostí (veřejných a zejména osobních) (Belli 1998; van der Vaart – Glasnerová 2011). Dá se také předpokládat, že při osobním rozhovoru se budou lidé více snažit a po- dávat kvalitnější odpovědi než při vyplnění anonymního online dotazníku (Dillman – Smy- thová – Christianová 2009).

V naší práci se následně budeme zabývat dvěma skupinami vlivů, které považujeme pro přesnost datace veřejných událostí za stěžejní: *charakteristikami samotných událostí a individuálními charakteristikami lidí.*

3. Charakteristiky události

Zobecnitelné závěry o tom, které veřejné události budou datovány přesněji a jaké mají charakteristiky, ztěžuje skutečnost, že každá událost je jedinečná a důvodů, proč by ji lidé mohli datovat přesně, je velké množství. Žádná jednotlivá charakteristika obvyk- le není schopna s jistotou predikovat přesnost datace. Událost tragická (např. havá- rie vlaku ve Studénce) může být zapamatována velmi přesně, ale díky traumatickému aspektu může být také rychleji pozapomenuta (Moore – Zoellner 2007). Některé cha- rakteristiky jsou navíc subjektivní (např. emocionalita události) a dají se měřit různým způsobem. Mezi často zmiňované charakteristiky patří například stáří události, emo- cionalita události (Cohenová 2008; Shum 1998), důležitost události pro respondenta či celou společnost (Loftusová – Marburger 1983; van der Vaart – Glasnerová 2007),

5 Přehledově se sumarizaci vlivů samotného procesu dotazování (od pochopení otázky k odpovědi) věnují například Ježek (2007), Neusar (2009) či Vinopal (2009). Všichni autoři vycházejí zejména z kognitivního přístupu k dotazování (CASM), který se snaží mnohé vlivy systematizovat. CASM přístup detailně zpracovali Tourangeau, Rips a Rasinski (2000) či více populárně a prakticky Bradburn, Sudman a Wansink (2004).

bod zvratu (Mathiowetzová – Duncan 1988), opakované zmiňování data události či významnost data (Bradburn 2000).

V naší studii jsme se zabývali třemi charakteristikami, jež považujeme za klíčové: stářím události, typem události z hlediska časového pokrytí médií a temporálními schémata spojenými s událostí.

U jakéhokoliv typu události po čase začneme zapomínat některé detaily. *Křivka zapomínání* (Rubin – Wenzel 1996) popisuje, že čím je *událost starší*, tím postupně klesá množství zapamatovaného a vzrůstá zkreslení. Na osobně relevantní autobiografické události ovšem vliv zapomínání nemá tak velký vliv. Nicméně i u nich se projevuje, například ve formě zapomínání detailů, a to často i velmi významných (Wagenaar – Groeneweg 1990). U datace tento princip také funguje a starší události jsou datovány s větší absolutní chybou (Rubin – Baddeley 1989). V našem případě jde o události zejména z let 2006 a 2007, kde nemůžeme očekávat velký vliv stáří události, neboť jde o velmi krátký interval, kde budou hrát velkou roli rozdílné charakteristiky události (zejména temporální schéma).

I *časový průběh mediálního pokrytí* události může mít vliv na dataci. Dle Tuchmannové (1978, in McQuail 2009: 325) můžeme zprávy dělit na předem naplánované, neočekávané a neplánované. Ačkoliv byla událost naplánovaná, nutně to ještě nemusí znamenat, že jí byla věnována mediální pozornost. Proto je z pohledu datace užitečnější dělit události pouze do dvou kategorií, a to na ty, kterým je věnována pozornost až ve chvíli, kdy probíhají, či po jejich skončení (např. vykojení vlaku ve Studénce), a události, kterým je věnována mediální pozornost ještě před samotným začátkem, v průběhu a také po skončení (např. parlamentní volby). První typ události označují Brown et al. (1985) za *iniciované (initiating)*. Jde buď o úplně neočekávané události (katastrofy, náhlá úmrtí), či události, jimž není předem věnována mediální pozornost. Pokud bude datace těchto událostí zkreslena, pak spíše efektem přiblížení (Brown – Rips – Shevell 1985), neboť lidé mohou zaměnit dobu mediálního pokrytí za samotné datum události (mohou například volit subjektivní střed časového intervalu, ve kterém bylo o události nejvíce referováno, který je blíže současnosti, než kdy se událost stala). Druhým typem jsou události *kulminující (culminating)*. Těm je věnována velká pozornost před samotnou událostí i během události. U některých následuje i dlouhé mediálně pokryté období po události, o jiné naopak mediální zájem relativně rychle upadá (např. parlamentní volby versus olympijské hry). U těchto událostí se dá předpokládat menší tendence k efektu přiblížení, a někdy dokonce i efekt oddálení, neboť mediální pokrytí před událostí mohlo být významnější než po ní. Také by se dalo hypotetizovat, že kulminující události budou v průměru o něco přesněji datovány, neboť se u nich více vzájemně vyruší efekt oddálení s efektem přiblížení, a navíc bude efekt přiblížení menší (čímž se sníží celková chyba datace).

Brown et al. (1985) nenašli signifikantní rozdíl mezi těmito dvěma typy událostí u 72 událostí z let 1976 až 1981 (hranice 1974–1983). Signifikantní vliv na přesnost datace mělo pouze rozdělení na známé a neznámé události – známé události byly přesněji datovány a také se u nich více projevil efekt přiblížení. Autoři proto uzavírají, že významnější je, co si lidé o událostech pamatují, nežli to, kdy si tyto informace zapamatovali. Domníváme se ale, že důvodem může být také stáří událostí, které autoři použili. U starších událostí si lidé již nepamatují mnoho detailů a není proto překvapující, že se může rozdíl mezi iniciovanými/kulminujícími událostmi vytratit. Navíc u většiny událostí je mediální pokrytí spíše v měsících než v letech, což se nemůže tolik projevit v celkové chybě datace. V našem

výzkumu jde o události tři až čtyři roky staré, kde by se rozdíl ještě projeviti mohl. Nicméně nemůžeme vzhledem k malému počtu událostí a velké variabilitě jednotlivých událostí očekávat velký efekt, neboť i v našem případě se dá předpokládat, že větší vliv bude mít například temporální schéma událostí.

Ačkoliv to Brown et al. (1985) nezmiňují, je potřeba také počítat s vlivem *efektu hranice*. Efekt hranice (pokud lidé vědí, že budou události například z let 1974–1983) bude mít vliv na to, že nejstarší události blízko hranice nemohou být zkresleny dozadu a nedávné události nemohou být zkresleny dopředu.

Poslední námi zkoumanou charakteristikou události jsou *temporální schémata (nápoovědi)*, které mohou být velmi efektivní nápovědi pro zpřesnění datace (Larsen – Thompson – Hansenová 1995). Události s jasným *temporálním schématem roku* by měly být datovány velmi přesně v měsících (např. festival Czechtok se konal vždy v létě). *Víceleté temporální schéma* zase pomáhá upřesňovat odhad roku. Příkladem mohou být olympijské hry či volby do Parlamentu ČR, které se konají každé čtyři roky. Některé temporální nápovědi jsou sdílené ve skoro celé populaci (např. Vánoce) zatímco jiné zná pouze část populace (víceleté schéma volby prezidenta ve Francii).

4. Individuální charakteristiky

Ať již tazatelé použijí jakoukoliv metodu dotazování a snaží se lidem maximálně pomoci přesně datovat, někteří budou datovat velmi přesně, a jiní budou mít naopak s datací velké problémy. Zdá se tedy, že existují lidé s dobrou *pamětí na data* či lepší schopností data rekonstruovat z dostupných informací. Jednou z možností, jak od sebe odlišit lidi s dobrou pamětí a špatnou, je zeptat se jich na to. Dle Cohenové (2008) je sebehodnocení obvykle dobrým ukazatelem přesnosti. Dle autorky je to tím, že každý člověk má ve svém životě spoustu možností si ověřit, zda si data pamatuje. U veřejných událostí se může stát, že nemusíme vybrat události, jež jsou pro daného respondenta relevantní nebo u nichž respondent ani neví, že se daná událost stala. Pokud jsou ovšem události vhodně vybrány a jde o události z mnoha oblastí, mělo by vyšší sebehodnocení paměti souviset s vyšší přesností na datace.

Dalším ukazatelem je *věk*. Pro určitou věkovou skupinu nemusí být daná událost relevantní, ačkoliv pro jinou jde o velmi důležitou událost (např. poplatky ve zdravotnictví pro lidi v důchodovém věku). Některé události zase může být obtížné ve vyšším věku odlišit od událostí podobných, které se staly dříve či později (např. olympijské hry). Crawleyová a Pringová (2000) zjistily, že skupina 35–50letých respondentů datovala veřejné události přesněji než skupina mladších (18–21) či starších (60+). Vliv věku u takto odlišných skupin není překvapivý, neboť mladší respondenti většinu událostí nezažili ve své dospělosti (ačkoliv o událostech také věděli) a naopak pro starší skupinu již nemusí jít o tak důležité události, neboť již „vše zažili“. Většina našich respondentů spadá do skupiny 25–60 let, kvůli čemuž nebude vliv věku nejspíše tak zřetelný či nebude žádný.

Z mnoha výzkumů vyplývá, že muži jsou v datování o něco horší než ženy. Vliv *pohlaví* se projevuje zejména u emočně nabitých vzpomínek. U neutrálních událostí, kam bude nejspíše spadat většina veřejných událostí, obvykle nejsou větší rozdíly, a může se dokonce stát, že muži datují události přesněji (Bloiseová – Johnsonová 2007; Crawleyová – Pringová 2000; Skowronski – Thompson 1990).

Zájem o veřejná témata je dalším faktorem ovlivňujícím přesnost datace. Pokud se o veřejná témata nezajímáme a média nesledujeme, s větší pravděpodobností si událost

nebudeme pamatovat a budeme ji datovat nepřesněji. Zájem o dané téma nemusí automaticky zvyšovat přesnost. Pouze silný zájem až expertní znalost patrně výrazněji ovlivní přesnost datace událostí v dané oblasti zájmu (Lajoieová 2009). Expertní znalost v jedné oblasti může mít pozitivní vliv i na dataci událostí v jiné oblasti, neboť máme více vodítek, které mohou být asociovány i s událostmi z jiné oblasti.

Pokud bude *veřejná událost asociovaná s osobní událostí*, pak se zvyšuje šance, že bude datována přesněji, neboť osobní události jsou obecně datovány přesněji než veřejné, zejména pak pokud jde o významné události (Wagenaar 1986; Williamsová – Conway – Cohenová 2008).

Na základě popsaných charakteristik událostí a respondentů očekáváme, že přesněji datovány by měly být události, jež mají temporální schéma a jsou kulminující. Vliv stáří události bude patrně zanedbatelný či žádný, vzhledem k počtu událostí a krátkému intervalu dvou let (2006 a 2007). Lépe by měli datovat lidé, kteří hodnotí svou paměť na data jako lepší, mají zájem o dané téma a mají veřejnou událost asociovanou s osobní událostí. U pohlaví a věku očekáváme malý či žádný globální efekt na přesnost datace. U jednotlivých otázek se samozřejmě mohou projevit i výraznější rozdíly. Například muži se obecně více zajímají o politiku a mohou být přesnější u některých politických událostí. Menší rozdíl může být i u některých sportovních událostí či otázek týkajících se celebrit.

5. Metoda

Osloveni byli respondenti starší 18 let, kteří jsou občané České republiky a v ČR také po většinu zkoumaného období pobývali. Zaměřili jsme se zejména na lidi starší 25 let, u kterých lze předpokládat, že dané události a jejich mediální zprostředkování sami zažili. Neoslovovali jsme skupinu lidí nad 70 let, kde by již mohly hrát roli i poruchy paměti, počítačová gramotnost či irelevance některých událostí. Výběr respondentů byl příležitostný a odkaz na on-line výzkum byl rozepisován s cílem získat co nejvyváženější data z hlediska věku, vzdělání, zájmů, bydliště a pohlaví.

Sběr dat začal v polovině srpna 2010 a trval tři a půl měsíce. Na odkaz dotazníku kliklo necelých 693 lidí a alespoň jednu otázku vyplnilo 425 respondentů. 265 respondentů odpovědělo na většinu úvodních otázek týkajících se demografických charakteristik, kvality paměti, zájmů a volného vybavení významných událostí z let 2006 a 2007⁶ a 250 respondentů datovalo minimálně jednu z 35 veřejných událostí, jimž se v tomto článku věnujeme. Věkové rozmezí je 18–68 let ($M = 39,8$; $SD = 12,0$). Většina respondentů měla vysokoškolské vzdělání Bc. a vyšší (48 %), vyšší pomaturitní (8 %), střední s maturitou (41 %),⁷ střední bez maturity (3 %). Ve vzorku je pouze 34 % mužů ($N = 90$).

5.1. Způsob výběru událostí

Otázky na dataci mediálně známých veřejných událostí z let 2005 až 2008 měly podobu popisu události (viz příloha 1), např. „Kaplického návrh zvítězil v architektonické soutěži na Národní knihovnu“. Pod danou událostí bylo pole, kam měli respondenti vepsat rok a měsíc (číslovkou). Roky 2005 až 2008 jsme zvolili z důvodu, že datace mladších událostí by mohla být již příliš jednoduchá. Respondenti by si mohli pamatovat,

6 Analýza volného vybavení veřejných událostí z let 2006 a 2007 není součástí tohoto článku.

7 32 respondentů, kteří uvedli středoškolské vzdělání či vyšší, v současnosti studuje VŠ.

že se událost stala relativně nedávno a volili by pouze mezi rokem 2009 či 2010. Naopak události z let 2004 či dřívějších by naopak mohly být příliš obtížné. Dalším důvodem pro volbu těchto let byla možnost porovnat výsledky s další studií, která se týká zejména osobních událostí z daných let.⁸

Prvotním filtrem pro výběr otázek byla analýza závěrečných přehledů událostí za roky 2006 a 2007 v několika médiích, kde jsme tyto souhrny našli (*Mladá fronta DNES*; *iHned.cz*; *Aktuálně.cz*; *MF Plus*; *Respekt*; *Týden*; *Česká televize*; *ČT 24*; *Wikipedia*), přičemž jsme se inspirovali teorií *agenda setting*, respektive funkcí *agenda setting* (McCombs – Shaw 1972). Od původní teorie jsme se však odchýlili v několika směrech. Důkladná obsahová analýza médií byla kvůli náročnosti nahrazena analýzou ročenek, což s sebou může nést zkreslení, neboť neznáme klíč, podle kterého jednotlivá média události do ročenky vybírají, a je tedy možné, že nalezená témata nejsou těmi nejčastěji probíranými. Média také nebyla podrobena analýze probíraných témat, ale konkrétních událostí, což může mít za následek zkreslení výskytu určitých témat. V některých následných analýzách ale využíváme dělení událostí do tematických skupin (např. sport apod.). Obě zkreslení nicméně nejsou z hlediska našeho designu sěžejní, neboť jsme události primárně nevybírali dle mediálních charakteristik (viz níže).

Pro zařazení události do dotazníku nebyla rozhodující pouze četnost výskytu události. Na základě teoretických poznatků jsme hledali i méně četné události (či události, které ročenky vůbec neuvádějí), u kterých bychom mohli očekávat, že si je mohou lidé dobře pamatovat (například události významné, sledované velkou částí populace, emocionální, spojené s temporálními schémata apod.). K tomu nám také pomohl nepublikovaný pilotní výzkum (N = 52), v rámci nějž jsme se ptali, které události si lidé volně vybavují z let 2006 a 2007 (Neusar 2010).

U jednotlivých událostí jsme pak zvažovali, zda jejich datace nebude příliš obtížná. Do dotazníku nebyla zařazena většina událostí s nejasným začátkem, události neukončené, velmi specifické (zajímající jen úzkou skupinu lidí), události s vyšší četností (např. ostřelování Izraele či Palestiny), události týkající se znalostí (např. vyškrtnutí Pluta ze seznamu planet), nedostatečně konkrétní události, nedůležité (např. píseň Vlasty Parkanové o radaru) a události neznamenající změnu, ale jen potvrzení současného (např. Topolánek znovu zvolen předsedou ODS). Do dotazníku byly zařazeny události, o kterých jsme se domnívali, že jsou pro větší počet lidí relevantní a mají alespoň některou z následujících charakteristik: dlouhodobý dopad, emocionální, důležité, překvapivé, nové, diskutované v médiích, sledované větším počtem lidí, události v blízkosti jiných mezníků, jasně datovatelné a ty, u nichž se dá předpokládat, že byly zmíněny ve všech běžných médiích (televize, noviny, časopisy, internet, rádio). Do dotazníku byly také zařazeny nejsledovanější televizní pořady z daných let, např. *Star Dance*.

Po vytvoření baterie otázek jsme se rozhodli přidat do dotazníku také několik událostí z let 2005 a 2008. Důvodem byla skutečnost, že pokud by byly všechny události ze zkoumaných let 2006, 2007, mohly by být tímto výsledky velmi ovlivněny – tzv. *efekt hranice*. Jestliže by si například respondent pamatoval, že k události došlo na přelomu roku 2005/2006, poskytlo by mu vymezení let 2006–2007 příliš velké vodítko a mohly by tím být zkresleny především události na okrajích vymezeného období. Instrukce k dataci 35 mediálně známých událostí opakovaně zdůrazňovala, že se bude jednat

8 Aleš Neusar v současnosti dokončuje disertační práci, v níž se zabývá datací veřejných i osobních událostí z let 2005–2008 a také nedávných událostí z roku 2011.

o události z let 2005 až 2008. Také instruovala respondenty, aby datum odhadovali, i když si nejsou jistí.⁹

5.2. Dělení událostí dle časového pokrytí médií

Do *iniciovaných událostí* jsme zařadili ty, které splnily alespoň jedno z následujících dvou kritérií: a) jde o náhlou událost, která se nedala dopředu vůbec očekávat (např. sebevražda skladatele Karla Svobody); nebo b) jde o událost, která byla očekávaná, ale velmi krátce – dny až dva měsíce (např. orkán Kyrill). Do *kulminujících událostí* jsme zařadili události, které byly dlouhodobě očekávané (např. olympijské hry) a u nichž zároveň média věnovala jejich ohlašování pozornost dříve, než událost nastala (alespoň dva měsíce či déle; například volby do parlamentu). Pokud by ohlášení bylo kratší, nemohlo by mít větší vliv na dataci a zařadili jsme událost do iniciovaných.

Kromě této kategorizace jsme ještě vytvořili druhou, která je přísnější a vyřazuje události, u nichž se dá například očekávat, že ačkoliv byla událost kulminující, většina respondentů nejspíše předcházejícím zprávám nevěnovala pozornost, či o nich vůbec nevěděla. Tato kategorizace pak obsahuje pouze jasně iniciované a jasně kulminující události. Dělení na události kulminující a iniciované je v příloze 1.

5.3. Dělení událostí dle víceletého a ročního temporálního schématu

Každá z událostí s sebou nese určitý druh temporální nápovědi, kterou, když si uvědomíme, tak ji budeme datovat přesněji. U některých *temporálních schémat roku*, která pomáhají v dataci měsíce, se dá předpokládat, že jsou sdíleny velkou částí populace v ČR. Tento typ nápovědi jsme nazvali *sdílené temporální schéma*. Patří sem události, jež se konají vždy v určitou část roku, například v létě (*přibližné sdílené schéma*) či v konkrétní měsíc (*přesné sdílené schéma*). Mnohé události mají přibližné i přesné schéma – i když nevíme, že se zimní olympijské hry konají v únoru (přesné schéma), téměř jistě budeme odhadovat zimní měsíce někdy po Novém roce (přibližné schéma).

Druhý typ nápovědi jsme nazvali *jedinečné temporální schéma*. I u většiny těchto událostí je možné najít určitý typ nápovědi pro měsíc, nicméně jde o velmi specifickou nápovědu, kterou patrně většina lidí nezná či je nepřesná (např. sestavování vlády musí být po volbách, nicméně není jasné za jak dlouho; proto nebudou lidé volit měsíce před volbami). Některé z těchto událostí se mohou stát kdykoliv (např. vykolejení vlaku ve Studénce) a nenašli jsme žádnou temporální nápovědu. Roztřídění všech událostí podle typu temporální nápovědi viz příloha 1.

Na kategorizaci se shodli dva hodnotitelé, třetí hodnotitel přistoupil v nejasných případech. Pouze sedm událostí z let 2006 a 2007 má *víceletou temporální nápovědu* pro rok. Patří sem například olympijské hry v Pekingu a Turíně, komunální volby či volby do Poslanecké sněmovny ČR. Proto jsme se rozhodli víceleté schéma rozdělit pouze do dvou kategorií – přítomnost schématu a nepřítomnost schématu. Tyto události by tedy měly být datovány velmi přesně, neboť mají temporální nápovědu pro určení roku a ve většině případů i měsíce (viz tabulka 1).

9 Pokud respondenti nevěděli, že se událost vůbec stala, tak měli napsat do pole ‚N‘. To udělala pouze malá část respondentů, navíc často pouze do měsíce či roku, což poukazuje na nepřesné pochopení instrukce – proto s touto informací dále nepracujeme.

tabulka 1: Kategorizace událostí dle přítomnosti temporálního schématu roku, které upřesňuje dataci měsíce

Č	Událost	Sdílené schéma		Jedinečné schéma		
		přesné	přibližné	přesné	přibližné	žádné
29	Olympijské hry v Turíně	únor	zima			
22	Sarkozy prezidentem			květen		
1	Topolánek – 1. sestavení vlády				někdy po volbách	
30	Masakr ve Virginii					X

6. Výsledky

Ačkoliv bylo v zadání opakovaně zmíněno (na každé nové straně dotazníku), že má jít o události z let 2005 až 2008, celkem 143 respondentů datovalo nejméně jednu událost mimo tento limit. U těchto událostí jsme se rozhodli odhad roku vyřadit, protože znalost limitu zpřesňuje odhad data a není proto možné do stejného vzorku zařadit lidi bez této znalosti i s touto znalostí. Zvažovali jsme i vyřazení odhadu měsíce, analýzy ale ukázaly, že odhad měsíce nebyl u událostí datovaných mimo limit rozdílný od ostatních odhadů měsíce. To poukazuje na fakt, že datace měsíce je u našich událostí nezávislá na odhadu měsíce. Jedinou výjimkou je vítězství Baracka Obamy v prezidentských volbách. Zde je evidentní, že někteří respondenti nedatovali Obamovo vítězství (11/08), ale nástup do prezidentské funkce (1/09). Protože ale není možné odlišit, zda jde v roce 2009 o špatný odhad vítězství, či nástupu do funkce, tyto odpovědi jsme vyřadili (N = 29). U analýz měsíce tedy využíváme data všech respondentů kromě vítězství Baracka Obamy, u ostatních analýz pouze odpovědi, které byly v rámci limitu 2005 až 2008.¹⁰ Pokud jsou výsledky vyjádřeny v procentech, vždy se jedná o procento validních odpovědí.

Přesnost datace všech událostí a procento správných odpovědí je detailněji uvedeno v příloze 2. V tabulce 2 uvádíme pro ilustraci tři nejpřesněji datované události (horní část) a tři nejméně přesně datované události (spodní část). Číslo události udává pořadí v rámci dotazníku a je dle něj také tříděna příloha 1 s detailním popisem jednotlivých událostí. Průměrná absolutní chyba datace se pohybovala od 2,8 měsíce u olympijských her v Pekingu do 15,1 měsíce u finále třetí televizní série SuperStar.¹¹ Vysoké směrodatné odchylky oproti průměru poukazují na velkou variabilitu, která je zřetelnější u nejpřesněji

10 Celkem bylo mimo limit 8 % odhadů (tj. 533) roku z celkového počtu 6 630. U jednotlivých otázek se odpovědi mimo limit objevily 0–41krát. Polovina respondentů odhadovala jednu či dvě události mimo limit. Pouze osm respondentů mělo více než sedm odhadů data roku mimo limit. Nezávislost měsíce na roku je evidentní u cyklicky se opakujících událostí (např. olympijské hry). U jednorázových událostí jsme porovnávali četnosti výskytu jednotlivých měsíců v roce. V některých případech mohla být datace mimo daný limit ovlivněna i skutečností, že se podobná událost stala i v roce mimo daný limit. Příkladem je vítězství českého hokejového týmu na mistrovství světa, které se stalo v roce 2005 i v roce 2010 (12 respondentů uvedlo rok 2009 a 17 rok 2010).

11 Mistrovství světa v atletice v Ósace se konalo převážně v srpnu, ale skončilo až 2. září. Proto jsme hodnotili jako správný měsíc srpen i září. Září bylo uvedeno ve 13 případech. Přesnost jsme počítali vždy k nejbližšímu z daných dvou měsíců. Pokud šlo tedy o březen 2007, počítali jsme vzdálenost od srpna 2007. Pokud šlo o prosinec 2008, počítali jsme vzdálenost k září 2007.

datovaných událostí – u olympijských her v Pekingu je například dvojnásobná. Chyba měsíce může být maximálně 6 měsíců, nejmenší je u zásahu policie na festivalu Czechtek (M = 0,6; SD = 0,7), což není překvapivé, neboť většina lidí si odvodila, že festival musel probíhat někdy v létě. Naopak nejvyšší průměrná chyba měsíce je u obvinění „heparinového“ vraha (M = 3,9; SD = 1,5). Zde jde o událost nezávislou na ročním období, což se ve spojení s nedostatkem jiných nápovědí projevilo ve vysoké chybě datace měsíce. Efekt oddálení se nejvíce projevil u Obamova vítězství, kde téměř 76 % lidí uvedlo událost jako starší. Velkou roli zde sehrál limit roku 2008. Naopak efekt přiblížení byl největší u skandálu českých fotbalistů s prostitutkami na kvalifikaci ME ve fotbale (84 %). Zde bude mít pravděpodobně vliv skutečnost, že ME se odehrálo až rok po kvalifikaci, a také byla tato událost „propírána“ v médiích ještě dlouhou dobu. Nejvíce přesných odpovědí bylo u olympijských her v Turíně (47 %) a Pekingu (46 %), což jsou události s jasnou temporální nápovědou. Dále se budeme zabývat jednotlivými prediktory přesnosti datace.

tabulka 2: Přesnost datace u tří nejpřesněji datovaných událostí a tří nejméně přesných

Č	Událost	R	Absolutní chyba datace				% odhadů		
			celková		měsíce		-	0	+
			M	SD	M	SD			
12	Olympijské hry v Pekingu	8	2,8	6,3	1,0	1,2	52,4	45,9	1,8
9	Komunální volby	6	4,8	7,4	1,6	2,1	31,6	44,3	24,1
11	Obamovo vítězství	8	5,5	6,6	2,7	2,1	75,7	20,7	3,6
35	Vstup ČR do Schengenu	7	14,0	12,2	2,4	1,9	69,3	9,5	21,2
34	Jan Pavel II. zemřel	5	15,0	13,0	2,0	2,0	7,5	15,0	77,4
19	SuperStar 3	6	15,1	7,5	1,5	1,9	11,3	5,7	83,0

Poznámka k tabulce: Č = číslo události; název události; R = rok, kdy se událost stala; Absolutní chyba datace = průměrná chyba datace v absolutní hodnotě celková nebo pouze měsíce; M = aritmetický průměr; SD = směrodatná odchylka; % odhadů = týká se celkové absolutní chyby datace; 0 = % validních odpovědí, kde je rok i měsíc správně; Minus = % odpovědí, které datují událost jako starší; Plus = % odpovědí, které datují událost jako nedávnější.

6.1. Přesnost datace a charakteristiky událostí

Není překvapivé, že se všechny čtyři události z roku 2008 umístily mezi deseti nejpřesněji datovanými událostmi. To, že při znalosti limitu roku 2008 nejsou tyto události datovány na prvních čtyřech místech, napovídá, že existují i jiné vlivy, které mohou být výraznější než samotné *stáří události*. Nejhůře datovaná událost z roku 2008 je havárie vlaku ve Studénce, jež nemá temporální schéma (viz dále).

Překvapivě působí velmi nepřesná datace tří událostí z roku 2005. Sice jde o nejstarší události, ale vzhledem ke znalosti limitu roku 2005 by se vliv stáří neměl tolik projevit a tyto události by měly být datovány přibližně stejně jako události z let 2006, které jsou sice nedávnější, ale také vzdálenější od hranice roku 2005 (která jim proto nemůže tolik pomoci). Důvodem nepřesného datování událostí z roku 2005 nejspíše je, že jde ve dvou případech o události každoročně opakované (mistrovství světa v hokeji a festival Czechtek), kde je obtížné určit rok kvůli opakování (proaktivní a retroaktivní interference). U úmrtí Jana Pavla II. se nejspíše projevil efekt známosti. Jan Pavel II. byl

ve své funkci mnoho let, a proto se nám může zdát, že zemřel vzhledem k délce svého působení teprve nedávno.¹²

Vztah mezi stářím události a absolutní chybou datace je u všech 35 událostí pozitivní ($r = 0,42$; $p < 0,05$; 95% CI = /0,10; 0,79/). Čím je tedy událost starší, tím větší je chyba datace. Ještě silnější vztah nalézáme, když vynecháme události, které mají temporální schéma pomáhající určit rok i měsíc ($N = 9$), pak se korelace zvýší ($r = 0,63$ $p < 0,001$; 95% CI = /0,33; 0,81/). I když jde o očekávaný vztah, je třeba zmínit, že je výrazně ovlivněn některými událostmi z let 2005 a 2008.

První korelace je ovlivněna zejména dvěma „jednoduchými“ událostmi z let 2008 (vítězství Baracka Obamy a olympijské hry v Pekingu) a dvěma „obtížnými“ událostmi z let 2005 (úmrtí papeže a mistrovství světa v ledním hokeji). Bez těchto událostí se korelace vytrácí. I druhá korelace je ovlivněna událostmi z hraničních let. Pokud vybereme pouze události z let 2006 a 2007, pak také nenalézáme žádnou korelaci. Můžeme tedy konstatovat, že pro respondenty je datace tři až čtyři roky starých událostí z našeho souboru přibližně podobně obtížná a na přesnosti datace se podílejí výrazněji jiné vlivy než stáří události. Na odhad měsíce nemá stáří události také žádný vliv.

Rozdíly v přesnosti datace měsíce mezi událostmi se sdíleným či jedinečným typem *temporálního schématu roku* jsou velké a statisticky významné ($t = 8,69$; $df = 32,72$; $p = 0,000$; Cohenovo $d = 2,67$). Události s jedinečným typem schématu roku ($N = 22$) mají průměrnou chybu datace 2,8 měsíce ($SD = 1,2$), na rozdíl od událostí se sdíleným typem schématu roku ($N = 13$), které mají průměrnou chybu pouze 1,2 měsíce ($SD = 0,4$).

U víceletého temporálního schématu jsme události rozdělili pouze do dvou skupin. Události z let 2006 a 2007, které mají víceleté temporální schéma ($N = 7$), jsou v průměru datovány o 0,22 roku přesněji ($M = 0,64$; $SD = 0,23$) než události, jež toto schéma nemají ($N = 21$; $M = 0,87$; $SD = 0,20$). Tento rozdíl je signifikantní ($t = 2,41$; $df = 26$; $p = 0,23$; Cohenovo $d = 1,1$). Stejně velký rozdíl přináší i zahrnutí událostí z krajních let 2005 a 2008.

Dále jsme sledovali *vliv mediálního pokrytí z hlediska času*. Kulminující události jsou v průměru datovány o 1,4 měsíce přesněji než události iniciované ($F(1;3368) = 8,25$; $p < 0,01$), a to i přesto, že je v modelu statisticky kontrolován vliv toho, že kulminující události mají častěji temporální schéma.¹³ Kulminující události byly v průměru ovlivněny efektem oddálení stejně jako události iniciované. Iniciované události byly více ovlivněny efektem přiblížení než kulminované (průměrně 51 % odpovědí versus 36 %). Přesné datum bylo častější u kulminujících událostí (průměrně 25 % odpovědí versus 10 % odpovědí). Tyto výsledky ukazují, že vyšší přesnost datace kulminujících událostí není ovlivněna efektem oddálení, ale vyšším počtem úplně správných odpovědí a menším počtem odpovědí ovlivněných efektem přiblížení.

6.2. Přesnost datace a individuální charakteristiky

Většina respondentů hodnotí svou paměť na osobní události jako lepší než paměť na veřejné události, což není nijak překvapující. Podobné je to i se *subjektivním hodnocením*

12 V jiném dosud nepublikovaném výzkumu se Aleš Neusar při osobních rozhovorech ptal na datum úmrtí Jana Pavla II. Většina lidí datovala tuto událost jako nedávnou a velmi se divila, že už je to tolik let.

13 Do modelu jsme vložili kategorii *má temporální schéma* a *nemá temporální schéma*. Do skupiny s temporálním schématem jsme zařadili 7 událostí (č. ud. 5, 9, 12, 17, 28, 29, 32), které mají temporální schéma roku, a zároveň i sdílené schéma měsíce.

schopnosti datovat osobní i veřejné události. Tabulka 3 ukazuje, že 46 % lidí si myslí, že umí datovat osobní události celkem či velmi dobře, oproti pouze 22 % u veřejných událostí.

tabulka 3: Hodnocení vlastní paměti a schopnosti datace respondenty (v procentech)

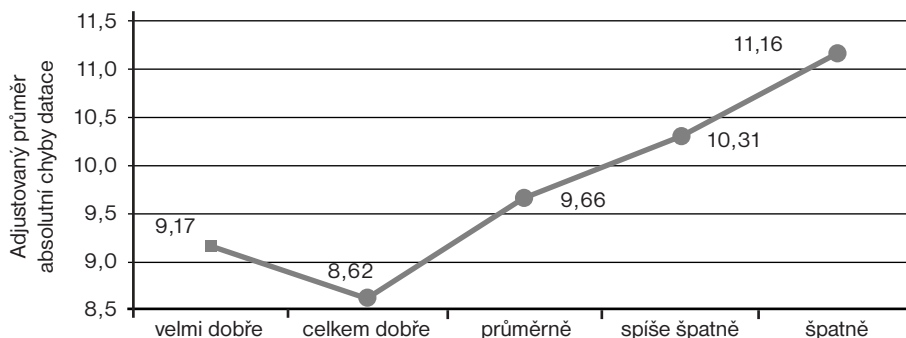
Hodnocení paměti (N = 262)	velmi dobrá	celkem dobrá	průměrná	spíše špatná	špatná
paměť na osobní události	12 %	43 %	34 %	10 %	2 %
Topolánek – 2. sestavování vlády	2 %	23 %	50 %	23 %	3 %
datace osobních událostí	6 %	41 %	37 %	15 %	2 %
datace veřejných událostí	1 %	20 %	46 %	29 %	4 %

Průměrná absolutní chyba datace, čili průměrná chyba za všechny datované události konkrétním respondentem, může být zkreslena tím, že někteří lidé nedatovali těžké události a jiní je datovali. Proto jsme při výpočtu souvislosti mezi hodnocením paměti a přesností datace statisticky kontrolovali nejen ID člověka, ale i obtížnost datace otázek, které konkrétní respondent zodpověděl. Výsledná průměrná absolutní chyba datace uvedená v grafu 1 je proto adjustovaná a je možné ji interpretovat jako souvislost mezi sebehodnocením paměti a průměrně těžkou otázkou.

Svou paměť na data významných veřejných událostí hodnotili velmi dobře pouze 2 respondenti, kteří uvedli celé datum pouze u 17, respektive 7 otázek (přesnost je uvedena v grafu a označena čtverečkem). Proto dále uvádíme pouze porovnání mezi alternativou celkem dobře (N = 46) a průměrně (N = 105), spíše špatně (N = 70) a špatně (N = 10). Post hoc testy (Sidak) ukazují, že rozdíly mezi pozitivním sebehodnocením (celkem dobře) a horším sebehodnocením (všechny ostatní alternativy) jsou statisticky významné nejméně na 5% hladině.

graf 1: Souvislost mezi adjustovanou průměrnou absolutní chybou datace (v měsících) a hodnocením vlastní paměti na data veřejných událostí respondenty (hodnoceno před odhadováním data události). Alternativa velmi dobře je zde zastoupena pouze dvěma respondenty

Jak dobře dovedete veřejné události časově zařadit?
/když porovnáte s ostatními lidmi, které znáte/

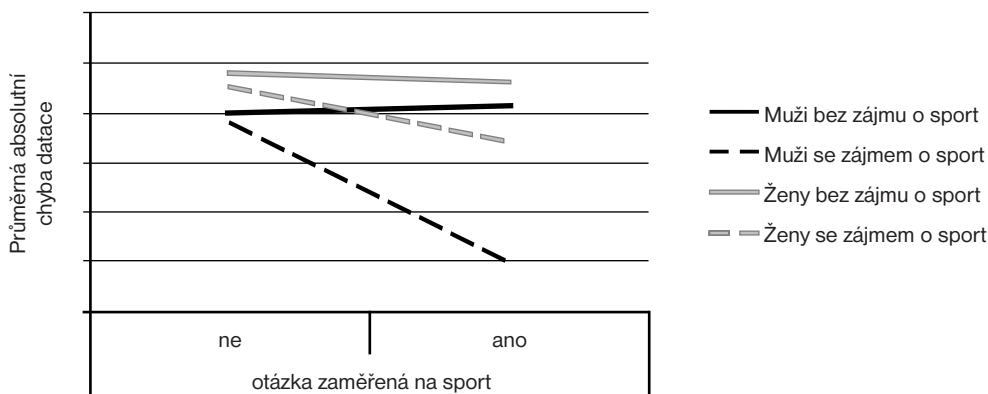
Je přirozené předpokládat, že v oblastech svého zájmu budou respondenti schopni přesnější datace. Na druhou stranu se však zájem může realizovat zaměřením na jiné aspekty události (například co, kde, kdo, jak), popř. může být deklarován pouze formálně.

Jedna z otázek zjišťovala *zájem o veřejné události*. Zde uvádíme pouze ty zájmy, jež souvisí s otázkami z naší studie. V závorce je uváděna četnost uvedení tohoto zájmu. Mezi událostmi použitými v naší studii lze rozlišit čtyři specifické oblasti – politika (94), sport (88), celebrity (36) a zahraniční zprávy (75). Analýzy jsou prováděné i na událostech z let 2005 a 2008, neboť vliv efektu hranice by měl pomáhat všem respondentům.

Hypotézy o vztahu mezi absolutní chybou datace a zaměřením otázky na určitou oblast a zájmem respondenta o danou oblast jsme ověřovali jednorozměrnou analýzou rozptylu.¹⁴

Je zajímavé, že hlavní efekt respondentova zaměření na *sport* přetrvává i v nekomplexnější podobě modelu, kde je kontrolována řada intervenujících faktorů. Můžeme tedy říci, že respondenti, kteří se zajímají o sport, datují celkově o 0,7 měsíce lépe, a to bez ohledu na pohlaví či zaměření otázky ($F(1;1341) = 4,31$; $p = 0,04$; *parciální eta2* = 0,003). Jde o velmi malý, nicméně překvapivě robustní efekt. Samotná interakce mezi zájmem a zaměřením otázky vychází signifikantní ($F(1;4137) = 7,10$; $p < 0,01$; *parciální eta2* = 0,002) a ve shodě s předpokladem. Respondenti, kteří se zajímají o sport, datovali sportovní události o 2,3 měsíce lépe než ti, kdo zájem o sport nedeclarovali. Naopak u nespportovních událostí byl rozdíl mezi těmi, kdo se o sport zajímají, a ostatními menší než 0,4 měsíce (překvapivě opět ve prospěch těch, kdo vyjádřili zájem o sport). Je zajímavé, že popsany efekt interakce se liší mezi muži a ženami. Zatímco muži „sportovci“ datují sportovní události o 2,8 měsíce lépe než nespportovní události, ženy „sportovkyně“ datují sportovní události pouze o 1,1 měsíce lépe než nespportovní události. Při interpretaci je však na místě opatrnost, protože tento efekt nedosahuje 5% hladiny statistické významnosti ($F(1;4137) = 1,98$; $p = 0,16$; *parciální eta2* < 0,001). Kontrolujeme-li zájem o sport, muži a ženy se v přesnosti datace sportovních události neliší (interakce pohlaví a zaměření otázky $F(1;4137) = 0,84$; $p = 0,36$; *parciální eta2* < 0,001).

graf 2: Průměrná absolutní chyba datace – interakce zaměření otázky, zájmu respondenta a pohlaví

14 Vedle hlavních efektů zaměření otázky a zájmu respondenta o danou oblast je do modelu zařazen především efekt interakce mezi zaměřením otázky a zájmem respondenta, který je vlastním testem hypotézy o tom, že zájem o oblast zvyšuje přesnost datace v dané oblasti. Mezi subjektivní rozptyl je kontrolován použitím členu ID jedince vnořeného do zájmu; podobně je kontrolován i mezioptázkový rozptyl. ID respondenta i ID otázky vstupují do modelu jako náhodné faktory. Do konečného modelu je zařazena také proměnná pohlaví, a to jako hlavní efekt a jako součást třicestné interakce pohlaví s interakcí zájem-zaměření, tj. pohlaví jako moderátor interakce. Pro každou oblast zájmu/zaměření otázky jsme použili samostatný model.

Vztah mezi deklarovaným zájmem o *politiku* a přesností datace politických událostí je slabší než u sportu. Rozdíl v absolutní přesnosti datace mezi lidmi, kteří deklarují zájem o politiku, a těmi, kteří ne, činí u politických událostí 1,0 měsíce ve prospěch těch, kdo zájem o politiku deklarují, a 0,3 měsíce u nepolitických událostí ve prospěch těch, kteří zájem o politiku neuvádí ($F(1;4139) = 4,81$; $p = 0,03$; parciální $\eta^2 = 0,001$). Ve chvíli, kdy jsme do modelu zahrnuli také pohlaví, se tento efekt podstatně snížil ($F(1;4137) = 3,00$; $p = 0,08$; parciální $\eta^2 = 0,001$). Je to dáno zejména obecně rozdílnou přesností datace mezi muži a ženami ($F(1;1134) = 4,98$; $p = 0,03$; parciální $\eta^2 = 0,004$) a mírně odlišnou relativní četností zájmu o politiku mezi muži a ženami. Vliv zájmu o politiku očištěný o tyto další faktory pak zůstává malý a na našem vzorku statisticky neodlišitelný od nuly.

Podobně jako u politiky se efekt deklarovaného zájmu o *celebrity* nepodařilo prokázat. Rozdíl v absolutní přesnosti datace mezi lidmi, kteří deklarují zájem o celebrity, a těmi, kteří ne, činí u událostí souvisejících s celebritami 1,1 měsíce ve prospěch těch, kdo zájem o celebrity deklarují. Ovšem tento rozdíl u událostí, jež se celebrit netýkají, činí 0,5 měsíce opět ve prospěch těch, kdo se o celebrity zajímají. Kvůli tomu je efekt této interakce zcela zanedbatelný ($F(1;4137) = 0,36$; $p = 0,55$; parciální $\eta^2 < 0,001$).

Ani deklarovaný zájem o *zahraniční zprávy* nemá prokazatelný vliv na přesnost datace. Rozdíl u zahraničních událostí zde činí méně než 0,1 měsíce, navíc v neprospěch těch, kteří deklarují zájem o zahraniční zprávy ($F(1;4137) = 0,31$; $p = 0,58$; parciální $\eta^2 < 0,001$).

I když jsme zjišťovali i zájem o *domácí zprávy* (četnost 108), je obtížné rozlišit, jaké události počítat mezi domácí, neboť mnoho ze zahraničních událostí se nás také do určité míry týká (např. vstup Bulharska a Rumunska do EU) a některé ze zpráv o celebritách, sportu či politice lze také zařadit do kategorie domácí zpráva. Z tohoto pohledu se zájem o domácí zprávy neukázal jako dostatečně rozlišující mezi jednotlivými typy událostí a dále jsme s ním nepracovali.

Lidé, kteří měli *veřejnou událost asociovanou s osobní událostí*, v průměru datovali tuto událost přesněji, než lidé bez asociace s osobní vzpomínkou. Efekt byl v mnoha případech dle Mann-Whitney U testu statisticky signifikantní ($p < 0,05$ u událostí 6, 7, 9, 12, 14, 17, 18, 25, 28, 29, 31, 34).¹⁵ Největší rozdíl byl nalezen u úmrtí Jana Pavla II., kde respondenti bez asociace měli průměrnou absolutní chybu 16,5 měsíce a s asociací pouhých 5,1 měsíce. U havárie vlaku ve Studénce byla průměrná chyba bez asociace 8,4 měsíce a s asociací 1,4 měsíce. Respondenti však neuváděli asociace s osobními vzpomínkami často, díky čemuž nebylo mnoho rozdílů signifikantních a rozdíl mezi oběma skupinami mohl být v některých případech také náhodně signifikantní díky malé četnosti. Například úmrtí Jana Pavla II. bylo asociováno 18krát a havárie ve Studénce 12krát. Ostatní události měly ještě menší počet asociací (většinou do 10).

Věk respondentů, zdá se, nehraje v přesnosti datace našich veřejných událostí významnou roli. Vezmeme-li za závislou proměnnou absolutní i signovanou přesnost datace, pak věk coby náhodný faktor v jednorozměrné analýze rozptylu není signifikantní ani u jednoho z veřejných mezníků.

Při analýze vlivu *pohlaví* se ukázalo, že muži byli v průměru o cca 0,9 měsíce přesnější než ženy (jde o čistý vliv pohlaví, výsledky kolísaly kolem 5% hranice významnosti vzhledem k vysoké variabilitě a počtu faktorů zahrnutých do modelu). Ačkoliv jsme nevybírali události s úmyslem vybrat „ženské“ či „mužské“ otázky, vyzkoušeli jsme porovnat pomocí

15 U události číslo 7 (orkán Kyrill) byl signifikantní rozdíl ve prospěch lidí bez asociace. Přesnost datace jednotlivých respondentů byla kupodivu u všech velmi špatná (12 až 21 měsíců), což může být způsobeno tím, že jde o jednu z nejtěžších událostí. To nicméně nevysvětluje, proč jsou lidé s asociací horší než lidé bez asociace.

t-testu přesnost datace u mužů a žen bez dalších faktorů. Muži signifikantně lépe ($p < 0,05$) datovali pět událostí (závorka uvádí rozdíl v dataci mezi skupinami v měsících). Topolánek – 1. sestavování vlády (5,8); Kubiceho zpráva (4,8); Czechtek – zásah policie (4,5); Topolánek – 2. sestavování vlády (2,7) a MS fotbal Německo (4,8). Ženy datovaly signifikantně přesněji pouze sebevraždu Karla Svobody (3,7).

6.3. Které události z let 2006 a 2007 mohou sloužit jako temporální mezníky

V našem výzkumu jsme se zabývali několika charakteristikami událostí, jež jsou typické pro temporální mezníky. K ověření, zda jde opravdu o temporální mezník, by bylo třeba využít jiný design, kde by se ověřovala schopnost každého mezníku upřesňovat dataci jiných událostí. Nicméně pokud událost naplní více kritérií zároveň, šance, že by mohla být temporálním mezníkem, se zvyšuje.

Před samotnou datací 35 zvolených událostí byli respondenti požádáni, aby si vybrali veřejné události z let 2006 a 2007 a odhadli měsíc, kdy k nim došlo. Přibližně polovina respondentů uvedla alespoň jednu událost. Nejčastěji uváděné povodně ale nebylo možné zařadit do analýzy, protože obvykle chyběl popis umožňující zjistit přesné datum konkrétní povodně. Nejčastěji volně vybavenou událostí, u které bylo možné stanovit správné datum, byly volby do Poslanecké sněmovny ČR (N = 66), kde uvedli špatný rok pouze čtyři respondenti, a většina chyb byla o měsíc. Ostatní volně vybavené události uvádí tabulka 4. Uváděná četnost je vyšší než součet správně a špatně datovaných událostí, neboť u několika událostí chyběla datace měsíce a nemohla být spočítána chyba datace pro rok i měsíc dohromady.

tabulka 4: Indikátory temporálního mezníku u událostí z let 2005 a 2006

Volné vybavení					% správně			Absolutní chyba datace			Asociace				
č	událost	f	ok	ch	č	událost	0	0-3	č	událost	M	SD	č	událost	f
32	Volby do PS	66	41	19	29	Olympijské hry v Turíně	46,9	63,6	9	Komunální volby	4,8	7,4	32	Kaplický – vítězství	14
9	Komunální volby*	25	13	8	9	Komunální volby	44,3	63,3	32	Volby do PS	5,6	8,6	29	Olympijské hry v Turíně	9
29	Olympijské hry v Turíně	18	12	2	17	MS fotbal Německo	32,5	56,1	29	Olympijské hry v Turíně	6,7	9,6	25	MS hokej – 1. místo	9
17	MS fotbal Německo	18	12	3	32	Volby do PS	30,1	68,3	3	Svatba J. Paroubka	7,0	4,1	18	Bodový systém	8
35	Vstup ČR do Schengenu	8	7	1	5	Kubiceho zpráva	27,8	51,3	5	Kubiceho zpráva	7,6	8,8	7	MS atletika v Ósace	4
x	Ptačí chřipka	7	2	2	33	Bulharsko a Rum. v EU	16,7	26,0	13	StarDance II	7,7	4,8	28	MS fotbal Německo	4
24	K. Svoboda – sebevražda	6	4	2	24	K. Svoboda – sebevražda	14,5	28,3	16	Topolánek – 2. sest. vlády	8,3	7,4	17	Komunální volby	4
x	Ekonomická krize v USA	5	1	3	28	MS atletika v Ósace	11,3	29,9	17	MS fotbal Německo	9,5	10,8	9	Registrované partnerství	3

Poznámka k tabulce: č = číslo události (x znamená, že událost byla zmíněna pouze při volném vybavení); f = četnost odpovědí; ok = událost datovaná správně; ch = událost datovaná s chybou; M = průměr; SD = směrodatná odchylka; 0 – % validních odpovědí s nulovou absolutní chybou; 0-3 – % odpovědí s chybou 0-3 měsíce; Asociace = veřejná událost asociovaná s osobní událostí. *Zde jsou zařazeny i volby do Senátu ČR (2krát) a volby do krajského zastupitelstva (1krát).

Dalším indikátorem temporálního mezníku je *procento přesných odhadů* data měsíce i roku, které ukazuje, zda je mezník sdílen více respondenty. V tabulce 4 uvádíme procento validních odpovědí, kde byla absolutní chyba datace 0 měsíců nebo maximálně 3 měsíce. Nejvíce lidí (47 %) datovalo přesně olympijské hry v Turíně. Pokud zvýšíme maximální možnou chybu datace na 14 měsíců, pak jedna událost (StarDance II) má již všechny odpovědi v rámci tohoto limitu (viz příloha 2).

Velikost absolutní chyby datace poukazuje na skutečnost, že ačkoli může být některá událost datována mnoha respondenty správně (např. MS fotbal Německo – 32,5 %; třetí místo), pro jiné může být datace velmi obtížná, což ovlivní i celkovou chybu datace, kde je již událost datována hůře (průměrná chyba 9,5 měsíců; osmé místo).

Veřejné události asociované s osobní událostí ukazují na propojení mezi těmito typy událostí. Směr nápovědy může být trojího druhu: a) osobní událost pomáhá upřesnit dataci veřejné události; b) veřejná událost pomáhá v dataci osobní události; c) oba typy událostí vzájemně ovlivňují přesnost datace – člověk může například vědět, že olympijské hry bývají v únoru a rok může dopočítat podle toho, že v daném roce končil vysokou školu. V tabulce 4 jsou uvedeny pouze události, jejichž asociace s osobní událostí signifikantně zvýšila přesnost datace dané události (proto zde není uveden orkán Kyrill).

Pokud tedy hledáme temporální mezník sdílený velkou částí populace, nejlépe tomuto kritériu vyhovují olympijské hry v Turíně a komunální volby, které splňují všechny výše uvedené indikátory. Potenciálním mezníkem mohou být i volby do Poslanecké sněmovny ČR. Zde je ale zarážející, že nebyl nalezen vztah mezi asociací a přesností datace (dokonce byla průměrná datace u 11 respondentů s asociací horší). Může jít ale o artefakt způsobený malým počtem asociací.

Mezníkem pro úzce zaměřenou skupinu může být úmrtí Jana Pavla II. Tato událost má druhou největší absolutní chybu datace, nicméně u skupiny s asociací jde o jednu z nejpřesněji datovaných událostí vůbec.¹⁶ Pokud nebudeme hledat temporální mezník pro širokou populaci, bude dobré přizpůsobit temporální mezníky zájmům o mediální témata u dané skupiny respondentů. I když výrazněji přesnější byli pouze lidé zajímající se o sport v rámci sportovních událostí, lze říci, že pokud analyzujeme procento správných odpovědí, pak je vyšší u lidí s konkrétním zájmem i u událostí politických či týkajících se celebrit (zejména pak u „snazších“ událostí s temporálním schématem).¹⁷ Výjimkou jsou v tomto ohledu události zahraniční, kde je většina událostí velmi těžkých a četnosti správných odpovědí jsou velmi malé vzhledem k tomu, aby byly smysluplně porovnány.

7. Diskuse

Cílem naší studie bylo zjistit, jak přesně lidé datují mediálně známé veřejné události a zda můžeme najít účinné prediktory přesnosti datace. Dále jsme se také zabývali tím, můžeme-li nalézt v letech 2005–2006 události, které by mohly sloužit jako temporální mezník, čili událost, jež strukturuje naši paměť a má schopnost upřesňovat dataci jiných událostí, které s ní mají lidé asociovány.

16 Bohužel směr působení nevíme. Vzhledem k tomu, že tato událost nemá temporální schéma, přesnost datace u lidí s asociací bude nejspíše způsobena znalostí data úmrtí nebo hraje roli nějaká osobní vzpomínka, u které jsou lidé schopni rekonstruovat přesně datum, popřípadě kombinace obojího.

17 Několik příkladů. Uvádíme procento odpovědí s celkovou absolutní chybou datace 0–1 měsíc: Kubiceho zpráva (zájem: 48 %; bez zájmu: 33 %); Topolánek – 2. sestavování vlády (zájem: 18 %; bez zájmu: 7 %); Svoboda (zájem: 35 %; bez zájmu: 17 %).

Studie má široce zaměřený design, který umožňuje vidět problematiku datace v širším kontextu, ale zároveň klade důraz na zobecnitelnost závěrů řadu omezení. Volba malého rozpětí stáří událostí limituje možnou korelaci mezi stářím události a přesností datace. Podobně je omezen vztah mezi zaměřením událostí a zájmy respondentů, protože události nebyly voleny přímo se záměrem reprezentovat právě čtyři analyzované oblasti zaměření. Z různých odchylek respondentů od instrukcí také plyne, že jejich motivovanost při on-line šetření byla velmi variabilní. Lze tedy usuzovat, že zjištěné velikosti vztahů skutečné vztahy spíše podhodnocují.¹⁸

Účastníci byli instruováni, že události budou z let 2005 až 2008. Důvodem tohoto omezení bylo určité ulehčení úkolu, prozkoumání tohoto limitu ve vztahu k přesnosti datace a také možnost porovnání s jiným dosud nepublikovaným výzkumem autorů, v němž respondenti datují osobní události z tohoto období. Odpovědi respondentů ukazují, že většina z nich instrukci o rozmezí let 2005 až 2008 nejspíše nevěnovala dostatečnou pozornost, neboť 143 respondentů uvedlo minimálně jednou dataci mimo toto období. Nicméně i přesto se dá předpokládat, že by přesnost datace byla výrazně horší, pokud by limit 2005 až 2008 nebyl uveden (Rubin – Baddeley 1989), neboť někteří respondenti si jej uvědomovali.¹⁹ Je také možné, že lidé datující mimo tento limit si jej u ostatních událostí uvědomovali, a v některém případě jen pozapomenuli, či si byli natolik jisti, že limit nerespektovali záměrně. To se mohlo stát například u mistrovství světa v ledním hokeji, kdy český tým získal zlato jak v roce 2005, tak v roce 2010.

Vliv stáří jsme našli pouze při zařazení událostí z okrajových let 2005 a 2008. Výraznější vliv stáří byl patrný u událostí bez temporálního schématu. Pokud byly ovšem události z okrajových let vyřazeny, vliv věku se vytratil. Můžeme tedy konstatovat, že u tři až čtyři roky starých událostí vliv věku nehraje roli a projevil by se až u většího rozpětí zkoumaných let.

Typ temporální nápovědi (schématu) se ukázal být výrazným prediktorem přesnosti datace měsíce i roku, který vysvětluje velkou část variability v datech. Důvodem je, že mnoho zkoumaných událostí bylo cyklického charakteru. Jelikož se většina cyklických veřejných událostí opakuje po mnoho let či desetiletí bez větších změn, lidé mají možnost si temporální schémata těchto událostí znovu připomínat a dá se očekávat, že tato schémata odolávají času mnohem lépe než temporální schémata autobiografických událostí, jež se s věkem člověka pomalu proměňují (Larsen – Thompson – Hansenová 1995).

Kulminující události byly o něco přesněji datovány než iniciované a také méně podléhaly efektu přiblížení, což poukazuje na možný vliv délky a průběhu mediálního pokrytí události. Je ale překvapivé, že se neprojevila vyšší tendence kulminujících událostí k efektu oddálení. Možným vysvětlením je, že respondenti dané události vnímali až poté, kdy k nim došlo, a jejich předzvěsti ignorovali.

Lidé, kteří subjektivně hodnotili svou paměť na data významných veřejných událostí jako „celkem dobrou“, datovali v průměru o 1,7 měsíce lépe než lidé hodnotící svou

18 Podporu pro toto tvrzení máme z dosud nepublikovaného výzkumu (Neusar 2011), v němž lidé při osobním rozhovoru udávali asociaci s veřejnými událostmi mnohem častěji než v tomto on-line výzkumu. Při osobním rozhovoru jsou lidé také více motivovaní, což celkově snižuje chybu datace, a také jsou menší individuální rozdíly v přístupu k úkolu.

19 Podporu pro tento argument jsme získali v nepublikovaném pilotážním výzkumu (Neusar, leden 2011), kde jsme zadali dvě z otázek (orkán Kyrill a zavedení bodového systému) jinému vzorku lidí (N = 30; všichni vysokoškolské vzdělání či studium na VŠ). Bez znalosti limitu 2005–2008 respondenti datovali v průměru výrazně hůře a s většími směrodatnými odchylkami. U bodového systému byl M = 17,1; SD = 13,0 oproti M = 10,8; SD = 7,0 a u orkánu Kyrill byl M = 17,9; SD = 11,8 oproti M = 10,7; SD = 7,0. V dataci měsíce nebyl mezi oběma skupinami rozdíl.

paměť jako „spíše špatnou“. Jelikož hodnocení paměti předcházelo dataci událostí a respondenti tak nevěděli znění ani zaměření otázek, dá se předpokládat, že vztah mezi subjektivním hodnocením paměti na data je podhodnocený oproti situaci, kdy by respondenti hodnotili svou paměť až po dataci, či alespoň znali typ otázek, na které se budeme ptát. V budoucím výzkumu by mohlo být zajímavé měřit subjektivní kvalitu paměti na data před výzkumem a po něm, popřípadě individuálně pro každou otázku.

Zájem o určitou veřejnou oblast zvyšoval obecně přesnost datace událostí souvisejících s tímto zájmem. Pouze u sportu se ale ukázaly větší signifikantní rozdíly v přesnosti datace mezi lidmi se zájmem o sport a bez tohoto zájmu. Za povšimnutí stojí také fakt, že lidé, kteří udávali zájem o sport, datují v průměru zhruba o 0,7 měsíce lépe všechny otázky. To by mohlo poukazovat na fakt, že expertní znalost (zájem) v jedné oblasti může mít pozitivní vliv i na dataci událostí v jiné oblasti, neboť máme více vodítek, které mohou být náhodně asociovány i s událostmi z jiné oblasti. Domníváme se, že důvod proč „sportovci“ datují sportovní události lépe je, že sportovní události jsou na rozdíl od jiných typů událostí jasněji předvídatelné a obvykle jde o cyklicky se opakující události. To by podporoval fakt, že pokud jde o jednodušší otázky o politice (např. komunální volby, volby do Poslanecké sněmovny ČR či druhou vládu Miroslava Topolánka), pak je výrazně lépe datují lidé se zájmem o politiku, ačkoliv v průměru u všech politických otázek se vliv zájmu vytrácí. Ženy jsou v průměru přibližně o 0,9 měsíce horší v dataci, což je patrně způsobeno tím, že vybrané události jsou více relevantní pro muže. Rozdíly u některých událostí poukazují na zajímavé genderové rozdíly, jež by stálo za to dále prozkoumat.²⁰ Pokud ženy datují více relevantní a osobní události, bývají obvykle výrazně přesnější než muži (viz např. Skowronski et al. 1991; Skowronski – Thompson 1990). Věk respondentů se neukázal jako vhodný prediktor přesnosti datace a zdá se, že události jsou pro různé staré respondenty podobně obtížné. Rozdíly by se patrně ukázaly, pokud bychom měli více starších či mladších respondentů.²¹ Lidé, kteří měli veřejnou událost asociovanou s osobní událostí, v průměru datovali tuto událost přesněji. Nicméně četnosti asociací byly malé, a proto byl rozdíl v přesnosti datace často nesignifikantní. Pouze jedna z dvanácti událostí (orkán Kyrill) byla datována signifikantně hůře u skupiny s asociací a i nesignifikantní rozdíly byly ve většině případů ve prospěch skupiny s asociací, což zvyšuje naši důvěru, že nejde o pouhý artefakt.

Zabývali jsme se také několika indikátory, které události z let 2006 a 2007 by mohly být temporálním mezníkem. Pokud bychom vybírali temporální mezník například pro účely panelového dotazování,²² kde bývá uvedeno přesné datum mezníku, pak by bylo vhodné vybírat mezníky, jež mají lidé nejvíce asociované s osobními událostmi, či mezníky, které si lidé volně vybavují, protože je u nich největší šance, že budou spojeny s osobními událostmi. Pokud bychom hledali přirozené temporální mezníky (ty, kde lidé vědí přesně datum), pak se jako vhodné jeví kombinace všech zkoumaných indikátorů a zaměření temporálních mezníků pro konkrétní zkoumanou skupinu.

Další výzkum v této oblasti by bylo vhodné více zaměřit na individuální charakteristiky respondentů, protože interindividuální variabilita je zde vysoká, dále na sofistikovanější způsob výběru událostí a jejich charakteristik či jiné módy dotazování. Zajímavý by byl také

20 Například některé politické události, které nemají úplně jasné temporální schéma, jsou přesněji datovány muži, zatímco politické události s jasným schématem jsou datovány podobně přesně muži i ženami.

21 Mladší respondenti v našem výzkumu: 18–23 let; N = 17. Starší respondenti: 60+ ; N = 12.

22 V některých panelových studiích se používají veřejné mezníky pro podporu vybavení osobních událostí. Více informací o tomto použití například (Gaskell – Wright – O'Muircheartaigh 2000).

navazující výzkum zabývající se vlivem intenzity mediálního pokrytí události na přesnost její datace. Na nejobecnější úrovni studie upřesňuje naši představu o tom, s jakou přesností si pamatujeme mediálně známé události zhruba tři až čtyři roky staré.

Mgr. Aleš Neusar (1978) vystudoval psychologii na FF UP v Olomouci. Po promoci pracoval tři roky jako psycholog v poradně pro rodinu a lektor metodiků prevence na Katedře psychologie FF UP. Od roku 2008 je výzkumným pracovníkem v Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny při Fakultě sociálních studií MU v Brně. Na FSS je také řešitel grantu EUROPLAT, který se věnuje kvalitě výuky psychologie na evropských vysokých školách. V současnosti zde dokončuje doktorandské studium v obecné psychologii. Na částečný úvazek vyučuje pro projekt VZKAS na Katedře psychologie FF UP v Olomouci. Mezi jeho odborné zájmy patří psychologie dotazování, autobiografická paměť, metodologie výzkumu, publikační a prezentační dovednosti a kvalita výuky psychologie na VŠ.

Bc. Jana Hoferková (1988) v roce 2011 ukončila na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity bakalářské studium psychologie a mediálních studií a žurnalistiky. Ve své bakalářské práci se zabývala rolí veřejných mezníků v dlouhodobé paměti. V současné době je studentkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, nicméně psychologii by se ráda v budoucnu věnovala v dalším studiu.

Mgr. Stanislav Ježek, Ph.D. (1974) vystudoval jednooborovou psychologii na FF MU a dizertační práci na téma klima školy obhájil v roce 2006 na FSS MU. Dlouhodobě se podílí na longitudinálním výzkumu ELSPAC sledujícím od roku 1991 až do současnosti zdravotní a psychosociální vývoj jedné kohorty. Zároveň se na katedře psychologie podílí na výuce výzkumných kurzů. Mezi jeho zájmy patří zejména způsoby získávání poznatků v psychologii obecně, specificky pak kognitivní aspekty dotazování respondentů.

Literatura

- Bachman, Jerald G. – O'Malley, Patrick M. 1981. "When Four Months Equal a Year: Inconsistencies in Student Reports of Drug Use." Pp. 536 in *Public Opinion Quarterly*, 45 (4).
- Belli, Robert F. 1998. "The Structure of Autobiographical Memory and the Event History Calendar: Potential Improvements in the Quality of Retrospective Reports in Surveys." Pp. 383–406 in *Memory*, 6 (4).
- Bloiseová, Suzanne M. – Johnsonová, Marcia K. 2007. "Memory for emotional and neutral information: Gender and individual differences in emotional sensitivity." Pp. 192–204 in *Memory*, 15 (2).
- Bradburn, Norman M. 2010. "Recall Period in Consumer Expenditure Surveys Program." Presented at the *Bureau of Labor Statistics Consumer Expenditure Survey Methods Workshop*.
- Bradburn, Norman M. 2000. "Temporal representation and event dating." Pp. 49–61 in *The science of self-report: Implications for research and practice*, eds. Arthur A. Stone – Jaylan S. Turkkan – Christine A. Bachrach – Jared B. Jobe – Howard S. Kurtzman – Virginia S. Cain. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Bradburn, Norman M. – Sudman, Seymore – Wansink, Brian. 2004. *Asking questions: the definitive guide to questionnaire design: for market research, political polls, and social and health questionnaires*. San Francisco: Jossey-Bass Inc Pub.
- Brown, Norman R. – Rips, Lance J. – Shevell, Steven K. 1985. "The subjective dates of natural events in very-long-term memory." Pp. 139–177 in *Cognitive psychology*, 17 (2).
- Cohenová, Gillian. 2008. "The study of everyday memory." Pp. 1–20 in *Memory in the real world*, eds. Gillian Cohen – Martin Conway: Psychology Press.
- Crawleyová, Susan E. – Pringová, Linda. 2000. "When did Mrs Thatcher resign? The effects of ageing on the dating of public events." Pp. 111–121 in *Memory*, 8 (2).

- Dillman, Don A – Smythová, Jolene D – Christianová, Leah Melani. 2009. *Internet, mail, and mixed-mode surveys: The tailored design method*. 3 ed. Hoboken: Wiley.
- Eriksen, Thomas H. 2001. *Tyranny of the moment: Fast and slow time in the information age*. London: Pluto Press.
- Friedman, William J. 1993. "Memory for the time of past events." Pp. 44–66 in *Psychological Bulletin*, 113 (1).
- Friedman, William J. 2004. "Time in Autobiographical Memory." Pp. 591–605 in *Social Cognition*, 22 (5).
- Gaskell, George D. – Wright, Daniel B. – O'Muircheartaigh, Colm A. 2000. "Telescoping of landmark events: Implications for survey research." Pp. 77–89 in *Public Opinion Quarterly*, 64 (1).
- Glasnerová, Tina – Van der Vaart, Wander. 2009. "Applications of calendar instruments in social surveys: a review." Pp. 333–349 in *Quality & Quantity*, 43 (3).
- Glasnerová, Tina – van der Vaart, Wander – Belli, Robert F. 2008. "A comparison of the use of landmark events as memory aids by Dutch and American survey respondents." Presented at the *International Conference on Survey Methods in Multinational, Multiregional, and Multicultural Contexts* (3MC), Berlin, Germany.
- Hoferková, Jana. 2011. *Role veřejných mezníků v dlouhodobé paměti*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita.
- Janssen, Steve M. J. – Chessa, Antonio G. – Murre, Jaap M. J. 2006. "Memory for time: how people date events." Pp. 138–147 in *Memory & Cognition*, 34 (1).
- Ježek, Stanislav. 2007. „Kvalita dotazování v psychologii a sociálních vědách.“ Pp. 74–81 in *Psychofórum*, 2007 (1).
- Katz, Elihu – Adoniová, Hanna – Parnessová, Pnina. 1977. "Remembering the news: What the picture adds to recall." Pp. 231–239 in *Journalism Quarterly*, 54 (2).
- Kemp, Simon. 1988. "Dating Recent and Historical Events." Pp. 181–188 in *Applied Cognitive Psychology*, 2 (3).
- Lajoieová, Susanne P. 2009. "Developing Professional Expertise with a Cognitive Apprenticeship Model: Examples from Avionics and Medicine." Pp. 61–83 in *Development of professional expertise: toward measurement of expert performance and design of optimal learning environments*, ed. K. Anders Ericsson: Cambridge University Press.
- Larsen, Steen F. – Thompson, Charles P. 1995. "Reconstructive memory in the dating of personal and public news events." Pp. 780–790 in *Memory & Cognition*, 23.
- Larsen, Steen F. – Thompson, Charles P. – Hansenová, Tia. 1995. "Time in autobiographical memory." In *Remembering our past*, ed. David C. Rubin. Cambridge: Cambridge University Press.
- Loftusová, Elizabeth F. – Marburger, Wesley. 1983. "Since the eruption of Mt. St. Helens, has anyone beaten you up? Improving the accuracy of retrospective reports with landmark events." Pp. 114–120 in *Memory & Cognition*, 11 (2).
- Mareš, Jiří. 2010. „Člověk a subjektivní čas.“ Pp. 9–27 in *Studia paedagogica*, 15 (1).
- Mathiowetzová, Nancy A. – Duncan, Greg J. 1988. "Out of Work, Out of Mind: Response Errors in Retrospective Reports of Unemployment." Pp. 221–229 in *Journal of Business & Economic Statistics*, 6 (2).
- McCombs, Maxwell E. – Shaw, Donald L. 1972. "The agenda-setting function of mass media." Pp. 176–187 in *Public Opinion Quarterly*, 36 (2).
- McQuail, Denis. 2009. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- Moore, Sally A. – Zoellner, Lori A. 2007. "Overgeneral Autobiographical Memory and Traumatic Events: An Evaluative Review." Pp. 419–437 in *Psychological Bulletin*, 133 (3).

- Neusar, Aleš. 2009. „O otázkách a odpovědích: přínos kognitivního přístupu k metodologii dotazování.“ Pp. 27–35 in *Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku VIII*, ed. M. Charvát M. Šucha, V. Řehan. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Neusar, Aleš. 2010. *Volné vybavení veřejných událostí z let 2006 a 2007*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Rubin, David C. – Baddeley, Alan D. 1989. “Telescoping is not time compression: A model of the dating of autobiographical events.” Pp. 653–661 in *Memory & Cognition*, 17 (6).
- Rubin, David C. – Wenzel, Amy E. 1996. “One hundred years of forgetting: A quantitative description of retention.” Pp. 734 in *Psychological Review*, 103 (4).
- Shah, Anuj K. – Oppenheimer, Daniel M. 2008. “Heuristics Made Easy: An Effort-Reduction Framework.” Pp. 207–222 in *Psychological Bulletin*, 134 (2).
- Shum, Michael S. 1998. “The role of temporal landmarks in autobiographical memory processes.” Pp. 423–442 in *Psychological Bulletin*, 124 (3).
- Skowronski, John J. – Betz, Andrew L. – Thompson, Charles P. – Shannonová, Laura. 1991. “Social memory in everyday life: Recall of self-events and other-events.” Pp. 831–843 in *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (6).
- Skowronski, John J. – Thompson, Charles P. 1990. “Reconstructing the Dates of Personal Events: Gender Differences in Accuracy.” Pp. 371–381 in *Applied Cognitive Psychology*, 4 (5).
- Snoeiijer, Roland – de Vreese, Claes H. – Semetková, Holli A. 2002. “Research note: The effects of live television reporting on recall and appreciation of political news.” Pp. 85–101 in *European Journal of Communication*, 17 (1).
- Tourangeau, Roger – Rips, Lance J. – Rasinski, Kenneth. 2000. *The psychology of survey response*. Cambridge: Cambridge Univ Press.
- Tulving, Endel – Craik, Fergus I. M. 2000. “Episodic Memory and Autoegetic Awareness.” In *The Oxford handbook of memory*, eds. Endel Tulving – Fergus I. M. Craik. New York: Oxford University Press New York.
- van der Vaart, Wander – Glasnerová, Tina. 2011. “Personal landmarks as recall aids in survey interviews.” Pp. 37–56 in *Field Methods*, 23 (1).
- van der Vaart, Wander – Glasnerová, Tina. 2007. “The use of landmark events in EHC-interviews to enhance recall accuracy.” In *The Use of Event History Calendar Methods in Panel Surveys*. Washington.
- Vinopal, Jiří. 2009. „Situace standardizovaného dotazování z hlediska kognitivních přístupů. (Czech).“ Pp. 397–420 in *The Situation of the Standardised Interview from the Perspective of Cognitive Approaches*. (English), 45 (2).
- Wagenaar, Willem A. 1986. “My memory: A study of autobiographical memory over six years.” Pp. 225–252 in *Cognitive psychology*, 18 (2).
- Wagenaar, Willem A. – Groeneweg, Jop. 1990. “The Memory of Concentration Camp Survivors.” Pp. 77–87 in *Applied Cognitive Psychology*, 4 (2).
- Wheeler, Mark A. – Stuss, Donald T. – Tulving, Endel. 1997. “Toward a theory of episodic memory: The frontal lobes and autoegetic consciousness.” Pp. 331–354 in *Psychological Bulletin*, 121 (3).
- Wicks, Robert H. 1995. “Remembering the News: Effects of Medium and Message Discrepancy on News Recall over Time.” Pp. 666–681 in *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 72 (3).
- Williamsová, Helen L. – Conway, Martin A. – Cohenová, Gillian. 2008. “Autobiographical memory.” Pp. 21–90 in *Memory in the real world*, eds. Gillian Cohen – Martin A. Conway: Psychology Press.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Popis 35 událostí, které byly datovány

Struktura popisu událostí:

Číslo události / Krátký název události / V závorce uvedeno: správné datum; frekvence výskytu v ročenkách – pouze u některých událostí z let 2006 a 2007; typ temporálního schématu rok: I = sdílené schéma, II = jedinečné schéma; typ víceletého temporálního schématu: 0 = nepřítomnost schématu, 1 = přítomnost schématu / V uvozovkách je znění popisu události v dotazníku / Poznámka – bližší popis události / Temporální schéma – poznámky k ročnímu či víceletému temporálnímu schématu / Časový průběh: první a druhá kategorizace událostí dle časového průběhu mediálního pokrytí. K = kulminující událost, I = iniciovaná událost, 0 = událost vyřazená v druhé přísnější kategorizaci / „Událost z předvýzkumu“ je událost zmíněná v nepublikovaném výzkumu (Neusar 2010), kde si respondenti (N = 52) volbě vybavovali veřejné události z let 2006 a 2007.

- 1 **Topolánek – 1. sestavování vlády** (3. 10. 2006; 2; II; 1). „První vláda sestavovaná Miroslavem Topolánkem nezískala důvěru. Poprvé v historii České republiky se tak stalo, že vládě nebyla Poslaneckou sněmovnou důvěra vyslovena.“ *Poznámka:* Této vládě nebyla vyslovena Poslaneckou sněmovnou ČR důvěra, což se stalo poprvé za dobu existence ČR, událost byla proto překvapivá, provázená emocionálními projevy politiků, podrobně mapovaná a často a dlouho zmiňovaná médií. Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma:* Ačkoli volby do Poslanecké sněmovny ČR probíhají pravidelně každé čtyři roky obvykle v červnu (v roce 2010 výjimečně v květnu), sestavování vlády v tomto případě déle. To se také projevilo tím, že respondenti evidentně používali schéma parlamentních voleb a častěji uváděli krom správného měsíce také květen až září (zatímco jiné měsíce byly uvedeny jen v několika případech). Z tohoto důvodu je událost zařazena do II. typu temporálního schématu měsíce. *Časový průběh:* K; K.
- 2 **Heparinový vrah – obvinění** (4. 12. 2006; 4; II; 0). „Heparinový vrah Petr Zelenka. Zaměstnanec havlíkobrodské nemocnice byl obviněn ze 7 vražd a 10 pokusů o vraždu, které měl spáchat podáním vysokých dávek heparinu pacientům v bezvědomí.“ *Poznámka:* Šokující případ zaměstnance nemocnice, který podával pacientům vysoké dávky léku heparinu, byl sledován médií od samotného počátku, kdy bylo vzneseno obvinění. Událost byla ojedinělá, emocionální a média se k ní stále vrací. *Časový průběh:* I; I.
- 3 **Svatba J. Paroubka** (17. 11. 2007; II; 0). „Jiří Paroubek se oženil s Petrou Kováčovou.“ *Poznámka:* Svatba byla vyústěním nového vztahu politika Jiřího Paroubka, kterému předcházela sledovaná rozvod a spekulace o milence. *Temporální schéma:* K události došlo 17. listopadu, což je význačné datum v historii České republiky (sametová revoluce). Neočekáváme ovšem, že si lidé budou toto temporální schéma pamatovat. Náš předpoklad potvrzuje skutečnost, že pouze 10 % respondentů uvedlo měsíc správně. 26 % respondentů mělo chybu maximálně jeden měsíc dozadu či dopředu, což ukazuje, že minimálně někteří respondenti tušili, že byla svatba na podzim. Respondenti nejspíše také využívali letní svatební schéma, neboť 42 % odpovědí uvedlo květen–červenec. *Časový průběh:* K; K.
- 4 **Týrání dětí v Kuřimi** (10. 5. 2007; II; 0). „Případ týrání dětí v Kuřimi.“ *Poznámka:* Případ začal šokujícím odhalením týrání malého chlapce, poté se příběh složitě rozvíjel,

přidávaly se další a další skutečnosti a média mu po celou dobu věnovala značnou pozornost. Událost byla kvůli svému tématu velmi emotivní. Událost z předvýzkumu. *Časový průběh:* I; I.

- 5 Kubiceho zpráva** (29. 5. 2006; II; 1). „Byla zveřejněna tzv. Kubiceho zpráva. Zpráva se zabývala pronikáním organizovaného zločinu do státní správy.“ *Poznámka:* Tato tajná zpráva unikla těsně před parlamentními volbami. Šlo o významnou, překvapivou událost, která mohla ovlivnit výsledky voleb. *Temporální schéma:* Volby do Poslanecké sněmovny ČR probíhají každé čtyři roky v červnu (v roce 2010 v květnu), blízkost termínu voleb a Kubiceho zprávy nebude nejspíše známá většině respondentů, a proto je zařazena do II. skupiny. Dle výsledků 34 % lidí odhadlo správně měsíc a 55 % mělo maximálně jednoměsíční chybu (zbytek odpovědí je relativně rovnoměrně rozloženo v ostatních měsících), což poukazuje na znalost blízkosti voleb a tím pádem i schématu voleb. U voleb do PS je procento odpovědí s maximálně jednoměsíční chybou 74 %. *Časový průběh:* I; I.
- 6 Registrované partnerství** (1. 7. 2006; 2; II; 0). „Registrované partnerství vešlo v platnost.“ *Poznámka:* Po dlouhých debatách vstoupila v platnost novela zákona, která umožnila uzavírání registrovaných partnerství, což byla novinka, o tématu se hodně mluvilo (někdy spjato i se silnými emocemi), vyjadřovali se odborníci apod. *Temporální schéma:* Některé zákony vstupují v platnost v červenci, nejobvyklejším měsícem u výraznějších změn je pravděpodobně leden. Neexistuje ale žádné obecné pravidlo, kterým by se uvádění v platnost řídilo (vzhledem k tomu, že jsou zákony často vraceny a znovu připomínkovány). Výsledky ukazují více odpovědí v lednu (12 %), dubnu (14 %), květnu (12 %), červnu (11 %) a říjnu (16 %). Kromě lednového temporálního schématu mohli respondenti takové používat „svatební“ temporální schéma. Datování události v říjnu nevysvětluje žádné z těchto temporálních schémat. *Časový průběh:* K; 0 – Dá se očekávat, že pro většinu respondentů začala být tato událost relevantní, až potom, co se začali registrovat první lidé.
- 7 Orkán Kyrill** (18.–19. 1. 2007; 2; II; 0). „Evropou se prohnal orkán Kyrill. Zemřelo kvůli němu 47 lidí, z toho 4 v ČR. Způsobil velké škody v lesích, výpadky elektřiny, vládou vyhlášen na části území nouzový stav.“ *Poznámka:* Zasáhl ČR, událost byla pro mnoho lidí stresující, neobvyklá a nesla s sebou dlouhodobé ekonomické následky. *Časový průběh:* I; I.
- 8 Czechtek – zásah policie** (29. 7. 2005; – ; I; 0). „Zásah policie na Czechteku. Ilegální hudební festival byl ukončen zásahem zhruba tisíce policejních těžkooděnců s vodními děly a slzným plynem.“ *Poznámka:* Policie rozehnala nelegální technoparty na Tachovsku pomocí vodních děl, slzného plynu a dělobuchů, byly zraněny desítky lidí, následovaly protesty proti postupu policie. Velmi tvrdý postup policie proti účastníkům technoparty byl ojedinělý, proti události se okamžitě zvedla vlna protestů. O události se dlouho mluvilo, probíhalo šetření Inspekce ministra vnitra, téma aktuální dodnes (objevilo se i v poslední předvolební kampani). *Temporální schéma:* Protože se jedná o open-air festival, muselo k němu dojít během léta a nejspíše o prázdninách. Festival se konal pravidelně každý rok. Výsledky ukazují, že respondenti pracovali s letním temporálním schématem, protože 9 % odhadovalo červen,

- 48 % červenec a 36 % srpen. *Časový průběh*: I; I. Zdali se bude Czechtek konat a kdy se vždy vědělo až na poslední chvíli. Z tohoto důvodu je událost zařazena mezi iniciované.
- 9 Komunální volby** (20.–21. 10. 2006; 2; I; 1). „Komunální volby v ČR.“ *Poznámka*: Jedná se o pravidelnou událost, která bezprostředně ovlivňuje životy lidí. *Temporální schéma*: Ke komunálním volbám dochází vždy na podzim každé čtyři roky. Poslední dvoje volby se konaly v říjnu (volby v roce 2002 a 1998 v listopadu). *Časový průběh*: K; K.
- 10 Fotbalisti ME – prostitutky** (24. 3. 2007; 2; II; 0). „Čeští fotbalisti prohráli kvalifikaci na ME s Německem. Bulvár je poté nachytal při bouřlivém večírku s prostitutkami.“ *Poznámka*: Jde o spojení významné sportovní události a také informace, která naplňovala stránky bulváru. *Temporální schéma*: Kvalifikace na ME probíhala od srpna 2006 do října 2007, proto by zde nemělo být žádné měsíční temporální schéma. K události došlo v měsíci, který je pro letní sport netypický, což se projevilo častějším výběrem jarních a letních měsíců. ME ve fotbale probíhá každé čtyři roky. Výsledky ukazují, že někteří respondenti se nechali zmást rokem 2008 (kdy proběhla hlavní část ME), neboť byl uváděn častěji než jiné roky (56 %). *Časový průběh*: I; I. Aféra s prostitutkami byla jedinou událostí podobného typu, ke které se média často vrací až do doby psaní tohoto článku. Šlo o jeden kvalifikační zápas z mnoha.
- 11 Obamovo vítězství** (5. 11. 2008; – ; II; 0). „Barack Obama vyhrál prezidentské volby v USA.“ *Poznámka*: Vítězství ve volbách přecházela dlouhá kampaň sledovaná médii. Obama je první vítěz prezidentských voleb tmavé pleti, do té doby v úřadu George Bush (ve funkci osm let). *Temporální schéma*: prezidentské volby se konají každé čtyři roky v říjnu, neočekáváme ale, že toto temporální schéma je známo našim respondentům. Přesnost datace měsíce (22 % správně) je proto ovlivněna spíše nedávností události. *Časový průběh*: K; K.
- 12 Olympijské hry v Pekingu** (8.–24. 8. 2008; – ; I; 1). „XXIX. olympijské hry v Pekingu. Střelkyně Kateřina Emmons získala zlato a stříbro, střelec David Kostelecký zlato, oštěpařka Barbora Špotáková také zlato. Kanoisté Ondřej Štěpánek a Jaroslav Wolf získali stříbro, veslař Ondřej Synek také stříbro.“ *Poznámka*: Olympiáda sledována širokou veřejností, čeští sportovci uspěli. *Temporální schéma*: olympijské hry se konají každé čtyři roky v létě, obvykle v červenci nebo srpnu (ale jsou zde i výjimky – např. Sydney 2000 nebo Jižní Korea 1988 byly v září/říjnu). *Časový průběh*: K; K.
- 13 Star Dance II** (22. 12. 2007; – ; I; 0). „Finále soutěže Star Dance II. Vítězem se stal pár Aleš Valenta s taneční partnerkou Ivou Langerovou, druhým párem byl Petr Čadek a Tatiana Vilhelmová.“ *Poznámka*: Taneční soutěž byla divácky velmi populární, finále sledovalo 2,15 milionu diváků, soutěž končila těsně před Vánocemi. *Temporální schéma*: Většina těchto velkých soutěží končí v prosinci před Vánocemi. I lidé, kteří se o ně nezajímají, se zřejmě setkali s touto pravidelností. 41 % odpovědí uvedlo prosinec a 74 % říjen až prosinec („nové pořady začínají často na podzim). *Časový průběh*: K; 0 – Událost sice byla kulminující, ale vzhledem k častému opakování události může být vliv interference předchozí či následné série.

- 14 Havárie vlaku ve Studénce** (8. 8. 2008; – ; II; 0). „Tragédie ve Studénce. Vlak EuroCity narazil do spadlé mostní konstrukce, o život přišlo 7 lidí, dalších 65 bylo zraněno.“ *Poznámka:* Jednalo se o jednu z nejtragičtějších nehod na železnici u nás, událost byla nečekaná, emotivní, dlouho se o ní mluvilo, proběhla vlaková jízda na památku této události. *Časový průběh:* I; I.
- 15 Záměna dětí v Třebíči** (4. 10. 2007, 3; II; 0). „Záměna dětí v trebičské porodnici.“ *Poznámka:* Manželé na základě genetických testů zjistili, že jim bylo v porodnici vyměněno dítě, událost velmi a dlouho mediálně sledovaná, k případu se vyjadřovali různí odborníci, množství reportáží s rodiči dětí. *Časový průběh:* I; I.
- 16 Topolánek – 2. sestavování vlády** (19. 1. 2007, II; 0). „Druhá vláda sestavovaná Miroslavem Topolánkem získala důvěru. K vyslovení důvěry vládě pomohli poslanci – přeběhlíci Miloš Melčák a Michala Pohanka.“ *Poznámka:* Způsob získání důvěry pomocí dvou přeběhlých poslanců vyvolal veřejnou diskuzi. Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma:* Ačkoli volby do Poslanecké sněmovny ČR probíhají pravidelně každé čtyři roky v červnu, sestavování vlády v tomto případě trvalo hodně dlouho a navíc mu předcházel první neúspěšný pokus o sestavení vlády. Respondenti evidentně využívali víceletého schématu pro volby, kdy 40 % volilo rok 2006 (oproti 28 % u roku 2007). *Časový průběh:* K; K.
- 17 MS fotbal Německo** (22. 6. 2006, 2; I; 1). „Mistrovství světa ve fotbale v Německu. Čeští fotbalisté nepostoupili ze základní skupiny, prohráli se Spojenými státy, Ghanou a Itálií a skončili třetí ve skupině.“ *Poznámka:* Jednalo se o sledovanou sportovní událost. Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma:* MS ve fotbale se koná každé čtyři roky, obvykle v červnu/červenci. Posledními výjimkami byla MS v Koreji/Japonsku (2002) a Mexiku (1986), která se konala v květnu/červnu. 51 % správných odpovědí roku poukazuje i na znalost temporálního schématu roku. *Časový průběh:* K; K.
- 18 Bodový systém** (1. 7. 2006, 3; II; 0). „Zavedení bodového systému.“ *Poznámka:* Novela znamenala změnu pro velké množství lidí, které bezprostředně ovlivnila. Bodový systém účinný od začátku prázdnin (které jsou mezníkem). Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma:* Některé zákony vstupují v platnost v červenci, nejobvyklejším měsícem u velkých změn je pravděpodobně leden. Neexistuje ale žádné obecné pravidlo, kterým by se uvádění v platnost řídilo. Výsledky ukazují, že je signifikantně více odpovědí v lednu (40 %) než v jiných měsících, což naznačuje užití lednového temporálního schématu pro vstup zákonů v platnost. Je zde také menší vrchol v červenci (15 %), který naznačuje, že někteří lidé znali správnou odpověď nebo uvažovali o červencovém temporálním schématu. *Časový průběh:* K; K.
- 19 Superstar II** (17. 12. 2006; – ; I; 0). „Finále soutěže Česko hledá Superstar 3. Vítězem se stal Zbyněk Drda, na druhém místě byl David Spilka.“ *Poznámka:* Finále sledovaného pořadu vidělo 2,3 milionu diváků, navíc se odehrálo těsně před Vánoce. *Temporální schéma:* Většina těchto velkých soutěží končí v prosinci před Vánoce. I lidé, kteří se o ně nezajímají, se zřejmě setkali s touto pravidelností. 47 % respondentů uvedlo prosinec a 71 % říjen až prosinec (nové pořady začínají často na podzim).

Časový průběh: K; 0 – Událost sice byla kulminující, ale vzhledem k častému opakování události může být vliv interference předchozí či následné série.

20 Loupež století – Procházka (1. 12. 2007, 2; II; 0). „František Procházka ukradl 564 milionů bezpečnostní agentuře. Jednalo se o největší ukradený obnos v hotovosti, který byl kdy na území ČR ukraden.“ *Poznámka:* Událost označovaná jako loupež století (jednalo se o nejvyšší částku, jaká byla dosud v ČR ukradena), o události se dlouho mluvilo, různé verze, jak ke krádeži došlo, pachatel nebyl dosud dopaden (září 2011). *Časový průběh:* I; I.

21 Kuchařová – Miss World (30. 9. 2006, 3; II; 0). „Tatiana Kuchařová se stala Miss World. Byla první Češkou, která získala tento titul.“ *Poznámka:* Událost byla ojedinělá. Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma:* Existuje určitá pravidelnost v konání soutěží krásy, nejobvyklejšími měsíci jsou listopad či prosinec, jsou ale i výjimky (2006 – září, 2010 – říjen). Výsledky neukázaly preferenci některého měsíce (srpen a září byly datovány trochu více, což se blíží správné odpovědi). *Časový průběh:* K; 0 – Ačkoliv jde o událost kulminující, lidé jí nejspíše věnovali pozornost až poté, co Kuchařová vyhrála. Je také možný vliv interference vítězství v Miss České republiky 2006 (duben).

22 Sarkozy prezidentem (6. 5. 2007, 4; II; 0). „Nicolas Sarkozy byl zvolen francouzským prezidentem. Dosavadním prezidentem byl Jacques Chirac.“ *Poznámka:* Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma:* Poslední čtyři francouzští prezidenti byli voleni v květnu, nepředpokládáme ale, že by toto temporální schéma znali naši respondenti ve větší míře. Odpovědi překvapivě poukazují na častější volbu května a června (dohromady 44 %), což by mohlo indikovat znalost schématu u některých respondentů nebo jde o správnou odpověď z jiného důvodu. *Časový průběh:* I; I. Jde sice o událost kulminující – ovšem jen krátce, neboť první kolo voleb probíhá v dubnu. Proto zařazena do iniciovaných událostí.

23 S. Husajn – poprava (30. 12. 2006, 2; II; 0). „Popraven Saddám Husajn.“ *Poznámka:* Popravy známých osobností jsou díky jejich četnosti neobvyklé, po události navíc uniklo na internet video zachycující Husajnovu smrt. K události došlo den před Silvestrem. Událost z předvýzkumu. *Časový průběh:* I; 0 – Tato událost je sporná. Vynesení rozsudku předcházela dlouhý tříletý proces. Vynesení soudu a rozsudek bylo ale jen jeden měsíc před popravou. Proto je událost nakonec zařazena mezi iniciované (pro jistotu pouze v první kategorizaci).

24 K. Svoboda – sebevražda (28. 1. 2007, 2; II; 0). „Skladatel Karel Svoboda spáchal sebevraždu. Písně: Lásko má, já stůnu. Včelka Mája.“ *Poznámka:* Sebevražda velmi známého skladatele oblíbených písní. Média podala emotivní příběh (malý syn), také se spekovalo o vraždě. Dlouho na stránkách bulváru. Událost z předvýzkumu. *Časový průběh:* I; I.

25 MS hokej – 1. místo (15. 5. 2005; -; I; 0). „Česká republika se stala mistrem světa v ledním hokeji. Hokejisté ve finále porazili Kanadu 3:0.“ *Poznámka:* Hokej je divácky velmi oblíbený sport. 1. místo jsme získali také v roce 2001 a 2010. V roce 2006

jsme získali stříbro. *Temporální schéma*: Přítomnost dvou temporálních schémat roku, která spolu nekorespondují – lední hokej je zimní sport, MS v hokeji se ale pravidelně koná v květnu či dubnu/květnu (finále je vždy v květnu). Výsledky ukazují, že nejčastěji byl správně volen květen (46 %) a lidé také často používali schéma konec zimy–jaro (leden až duben 46 %), což poukazuje, že respondenti jsou si vědomi, že k turnaji dochází až po Novém roku (častěji byl volen únor–duben). *Časový průběh*: K; 0 – Mistrovství světa se opakuje každý rok. Proto zde může hrát vliv interference předchozích a následních ročníků soutěže.

26 Poplatky ve zdravotnictví (1. 1. 2008; – ; I; 0). „Začal platit zákon o placení poplatků ve zdravotnictví.“ *Poznámka*: Ovlivnilo to značnou část obyvatel, změna s sebou nesla dlouhodobé následky, o tématu se dlouho hovořilo před účinností novely i poté. *Temporální schéma*: Ke změně došlo 1. ledna, šlo tedy o význačné datum a také typické datum pro zahájení platnosti některých zákonů (1. leden je vhodný i z hlediska účetního). Měsíc je správně v 59 % případů. To může poukazovat na znalost schématu či na častou znalost data (jde navíc o nedávnou událost). *Časový průběh*: K; K.

27 Star Dance (23. 12. 2006; – ; I; 0). „Finále soutěže Star Dance. Vítězem soutěže se stal pár Roman Vojtek s Kristýnou Coufalovou, na druhém místě byl Václav Vydra s Petrou Kostovčíkovou.“ *Poznámka*: Pořad měl velkou sledovanost, navíc byl vysílán těsně před Štědrým dnem. *Temporální schéma*: Většina těchto velkých soutěží končí v prosinci před Vánoce. I lidé, kteří se o ně nezajímají, se zřejmě setkali s touto pravidelností. 41 % respondentů uvedlo prosinec a 68 % říjen až prosinec (nové pořady začínají často na podzim). *Časový průběh*: K; 0 – Událost sice byla kulminující, ale vzhledem k častému opakování události může být vliv interference předchozí či následné série.

28 MS atletika v Ósace (25. 8.–2. 9. 2007, 2; I; 1). „Mistrovství světa v atletice v Ósace. Zlato získal desetibojař Roman Šebrle a oštěpařka Barbora Špotáková.“ *Poznámka*: Jde o významnou, cyklicky se opakující sportovní akci. Oba sportovci jsou populární. *Temporální schéma*: MS v atletice se koná každé čtyři roky, obvykle v srpnu. Výsledky ukazují, že respondenti užívali letní temporální schéma – 88 % odpovědí bylo mezi červnem a zářím. Ačkoliv má událost víceleté temporální schéma roku, respondenti jej neznají, neboť jen 30 % odpovědí roku je správně oproti například 34 % odpovědí u roku 2008. *Časový průběh*: K; K.

29 Olympijské hry v Turíně (10.–26. 2. 2006, 5; I; 1). „XX. olympijské hry v Turíně. Kateřina Neumannová vyhrála zlato a stříbro, Lukáš Bauer stříbro a hokejisté bronz.“ *Poznámka*: Jedná se o pravidelnou sportovní událost, která bývá hodně sledovaná a zprostředkovávaná médii. Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma*: Olympijské hry se konají každé čtyři roky v únoru. *Časový průběh*: K; K.

30 Masakr ve Virginii (16. 4. 2007, 3; II; 0). „Masakr na univerzitě ve Virginii. Jihokorejský student zastřelil 32 lidí, desítky dalších zranil, sám pak spáchal sebevraždu.“ *Poznámka*: Největší školní masakr v historii USA. Událost byla šokující, překvapivá, médii zprostředkovány emotivní příběhy a analýzy proč k tomu došlo. *Časový průběh*: I; I.

- 31 Kaplický – vítězství v soutěži o NK** (2. 3. 2007, 5; II; 0). „Kaplického návrh zvítězil v architektonické soutěži na Národní knihovnu.“ *Poznámka*: Návrh knihovny ve tvaru chobotnice vyvolal bouřlivé diskuze i mezi veřejností, dodnes se řeší. Kaplický náhle zemřel 14. ledna 2009 pár hodin poté, co se mu narodila dcera. Tato událost znovu rozvířila diskusi o projektu Národní knihovny a průtazích kolem schvalování, zdali se postaví či ne. *Časový průběh*: I; I. Ačkoliv tato událost byla kulminující, hlavní mediální pokrytí, které nejspíše zaregistrovala většina respondentů, bylo až poté, co Kaplického návrh vyhrál. Proto je zařazena mezi iniciované.
- 32 Volby do PS** (2.–3. 6. 2006, 7; I; 0). „Volby do Poslanecké sněmovny. Volby skončily patem, kdy levice i pravice získaly po sto hlasech.“ *Poznámka*: Volbám předcházela intenzivní kampaň, byly sledovány prakticky všemi médii, poprvé v historii skončily patem (levice i pravice stejný počet hlasů), což s sebou neslo silné emoce (různá povolební vyjádření atd.) Událost z předvýzkumu. *Temporální schéma*: Volby se konají každé čtyři roky v červnu, volby 2010 byly výjimkou, neboť k nim došlo již na konci května. Výsledky ukazují, že 69 % respondentů uvádělo květen či červen. *Časový průběh*: K; K.
- 33 Bulharsko a Rumunsko v EU** (1. 1. 2007, 2; II; 0). „Bulharsko a Rumunsko přistoupily do EU.“ *Poznámka*: Pro členské země EU to znamenalo důležitou změnu, k události došlo na Nový rok (význačné datum). Vstup do EU byl necelé tři roky po našem vstupu do EU. *Temporální schéma*: Vstupy do EU probíhají v lednu či květnu (od roku 1973), ČR vstoupila do EU v květnu. Výsledky ukazují, že respondenti mohli použít lednové temporální schéma, neboť nejvíce odpovědí bylo v lednu (30 %). Temporální schéma května či začátku léta naši respondenti asi také používali, neboť vyšší četnost odpovědí byla pro duben (12 %), květen (10 %) a červen (12 %). *Časový průběh*: K; 0 – Událost je sice kulminující, ale je otázkou, kolik našich respondentů této události věnovalo pozornost více než dva měsíce předem. Proto byla vyřazena z druhé kategorie.
- 34 Jan Pavel II. zemřel** (2. 4. 2005; – ; II; 0). „Zemřel papež Jan Pavel II. Novým papežem se stal Benedikt XVI.“ *Poznámka*: Papež byl významnou a důležitou osobností nejen pro římskokatolickou církev, o události informovala média po celém světě. Délka pontifikátu téměř 27 let (od roku 1978). *Časový průběh*: I; I.
- 35 Vstup ČR do Schengenu** (21. 12. 2007, 3; II; 0). „Česká republika vstoupila do Schengenského prostoru.“ *Poznámka*: Důsledky vstupu byly důležité pro mnoho lidí (např. konec pasových kontrol na hranicích), k události došlo těsně před Vánoci. *Temporální schéma*: Státy vstupovaly do Schengenu obvykle po skupinách v prosinci nebo březnu (výjimkou je Itálie, která vstoupila v říjnu 1997). Neočekáváme ale, že budou respondenti znát toto schéma. Výsledky ukázaly, že respondenti toto schéma nepoužívali vůbec, neboť 41 % respondentů volilo leden – typický měsíc pro velké změny, který byl nesprávný. *Časový průběh*: K; 0 – Událost je sice kulminující, ale je otázkou, kolik našich respondentů této události věnovalo pozornost více než dva měsíce předem. Proto byla vyřazena z druhé kategorie.

Příloha 2 – tabulka 5: Přesnost datace a frekvence správných odpovědí

Č.	Událost	R	Abs. chyba datace			chyba měsíce		% správných odhadů				
			N	M	SD	M	SD	-	0	+	0-3	0-14
1	Topolánek – 1. sestavování vlády	6	169	10,8	9,5	2,2	1,9	39,1	9,5	51,5	36,7	62,7
2	Heparinový vrah – obvinění	6	134	11,0	6,3	3,9	1,5	33,6	0,0	66,4	8,2	64,9
3	Svatba J. Paroubka	7	129	7,0	4,1	3,3	2,0	26,4	7,0	66,7	17,8	97,7
4	Tyrání dětí v Kuřimi	7	131	11,3	7,5	2,0	1,7	51,1	4,6	44,3	22,1	72,5
5	Kubiceho zpráva	6	115	7,6	8,8	1,8	1,8	29,6	27,8	42,6	51,3	78,3
6	Registrované partnerství	6	106	11,7	8,1	2,9	1,7	41,5	0,9	57,5	24,5	64,2
7	Orkán Kyrill	7	146	10,7	6,7	3,8	1,9	32,2	6,2	61,6	15,8	65,1
8	Czechtek – zásah policie	5	155	11,3	12,8	0,6	0,7	5,8	27,7	66,5	48,4	73,5
9	Komunální volby	6	158	4,8	7,4	1,6	2,1	31,6	44,3	24,1	63,3	84,8
10	Fotbalisti ME – prostitutky	7	112	11,5	6,1	3,5	1,8	14,3	1,8	83,9	16,1	58,0
11	Obamovo vítězství	8	140	5,5	6,6	2,7	2,1	75,7	20,7	3,6	49,3	92,1
12	Olympijské hry v Peking	8	170	2,8	6,3	1,0	1,2	52,4	45,9	1,8	86,5	94,7
13	Star Dance II	7	104	7,7	4,8	1,4	1,6	21,2	10,6	68,3	31,7	100
14	Havárie vlaku ve Studénce	8	147	7,9	9,9	1,4	1,4	63,9	23,8	12,2	57,1	81,6
15	Záměna dětí v Třebíči	7	132	9,8	8,5	3,8	1,9	61,4	3,8	34,8	14,4	78,0
16	Topolánek – 2. sestavování vlády	7	129	8,2	7,4	2,9	1,5	43,4	7,0	49,6	41,1	75,2
17	MS fotbal Německo	6	114	9,4	10,8	0,8	1,0	10,5	32,5	57,0	56,1	66,7
18	Bodový systém	6	143	10,8	7,0	3,5	2,3	46,2	3,5	50,3	18,9	66,4
19	SuperStar 3	6	106	15,1	7,5	1,5	1,9	11,3	5,7	83,0	11,3	49,1
20	Loupež století – Procházka	7	109	11,8	9,4	3,7	1,6	61,5	0,9	37,6	14,7	70,6
21	Kuchařová – Miss World	6	119	10,9	7,5	2,5	1,9	36,1	5,0	58,8	20,2	72,3
22	Sarkozy prezidentem	7	115	11,0	8,4	1,9	1,7	62,6	7,8	29,6	24,3	73,9
23	S. Husajn – poprava	6	107	11,0	7,2	2,8	1,6	62,6	6,5	30,8	24,3	65,4
24	K. Svoboda – sebevražda	7	138	9,7	7,5	2,3	1,8	26,1	14,5	59,4	28,3	72,5
25	MS hokej – 1. místo	5	112	13,8	14,2	1,3	1,5	17,0	25,9	57,1	42,0	65,2
26	Poplatky ve zdravotnictví	8	133	6,0	7,8	1,4	2,0	37,6	39,8	22,6	51,9	93,2
27	Star Dance	6	97	13,7	8,2	1,5	1,7	13,4	6,2	80,4	17,5	57,7
28	MS atletika v Ósace	7	97	9,8	7,3	1,0	1,2	50,5	13,4	36,1	29,9	86,6
29	Olympijské hry v Turíně	6	143	6,7	9,6	0,7	1,3	17,5	46,9	35,7	63,6	82,5
30	Masakr ve Virginii	7	86	12,8	8,1	2,6	2,1	55,8	3,5	40,7	20,9	55,8
31	Kaplický – vítězství v soutěži o NK	7	125	10,2	7,1	2,7	2,0	24,0	6,4	69,6	26,4	70,4
32	Volby do PS	6	123	5,6	8,6	1,2	1,4	36,6	30,1	33,3	68,3	84,6
33	Bulharsko a Rumunsko v EU	7	96	10,5	7,4	2,5	2,0	19,8	16,7	63,5	26,0	64,6
34	Jan Pavel II. zemřel	5	133	15,0	13,0	2,0	2,0	7,5	15,0	77,4	31,6	57,1
35	Vstup ČR do Schengenu	7	137	14,0	12,2	2,4	1,9	69,3	9,5	21,2	24,1	61,3

Poznámka k tabulce: Č = číslo události; název události; R = rok, kdy se událost stala; Abs. chyba datace = průměrná chyba datace v absolutní hodnotě; N = počet validních odpovědí; M = aritmetický průměr; SD = směrodatná odchylka; chyba měsíce = průměrná chyba datace měsíce (max. 6 měsíců); % správných odhadů = procento správných validních odpovědí v rámci specifikovaného rozsahu absolutní chyby datace; 0 = rok i měsíc správně. 0–3 = % odpovědí, kde datace správně či maximálně 3 měsíce špatně; 0–14 = % odpovědí, kde je maximální chyba 0 až 14 měsíců.